

А.Б. Акпаева, Л.А. Лебедева, М.Ж. Минжасарова

МАТЕМАТИКА

Китоби дарсӣ барои синфи 2
мактаби умумитаълимӣ

Қисми 1

Алматы
“Алматыкітап” – “Жазушы”
2017

УДК 373.167.1
ББК 22.1 Я 72
А 33

Вазорати Таълим ва фанни Ҷумҳурии Қазоқистон
тасдиқ намудааст

Ба наشري тоҷикӣ нашриёти “Жазушы” тайёр кардааст

Аломатҳои шартӣ:

	– мақсади дарс	*	– муқоиса кунед $>$, $<$, $=$, $\neq$
	– таҳлил кунед, фикри худро гӯед		– шумо тадқиқотчӣ
	– дар хотир нигоҳ доред		– кор дар гурӯҳ
	– кор дар дафтар		– кор дар ҷуфт
	– бо тарзҳои гуногун ҳал кунед		– кори амалӣ
	– кӣ зудтар?		– дуруст ҳисоб кунед
	– рақами монндашуда, аломат		

Акпаева А.Б. ва д.

А 33 **Математика.** Китоби дарсӣ барои синфи 2 мактаби умумитаълимӣ.

Қисми 1. / А.Б. Акпаева, Л.А. Лебедева, М.Ж. Минжасарова. – Алматы: “Алматыкітап” – “Жазушы”, 2017. – 76 саҳифа, расмдор.

ISBN 978-601-200-583-7

УДК 373.167.1
ББК 22.1 Я 72

ISBN 978-601-200-583-7

© Акпаева А.Б., Лебедева Л.А.,
Минжасарова М.Ж., текст, 2017
© “Алматыкітап баспасы» ЖШС, 2017
Төжік тіліне “Жазушы” баспасында аударылды, 2017

ДЎСТИ АЗИЗ!

Беҳад шодем, ки боз вохӯрдем. Китоби дарсӣ, ки Шумо дар даст доред, давоми курси математикаи курси синфи 1 ба ҳисоб меравад. Дар давоми ин соли хониш шумурдан ва ҳисоб кардани рақамҳои аз 100 то 1000-ро меомӯсед. Шумо аллақай метавонед, ки ба дӯкон рафта харид кунед, аз рӯи соат вақтро муайян мекунад, ҳисоб кардани масса ва дарозии ҷисмро меомӯсед. Барои аз хона то ба мактаб расидан чӣ қадар вақт сарф мешавад, масса бо кадом воҳидҳо чен карда мешавад, ёд мегиред.

Дар ин китоби дарсӣ супоришҳои шавқовареро меёбед, ки барои афзудани қобилияти ҳозирҷавобӣ ва фикрронӣ хизмат мекунад. Ҳангоми ҳал кардани мисолҳо метавонед, ки ба ҳамсинфони худ мусобиқаҳо гузаронед, то кӣ дуруст ва зудтар ҳал мекунад, аниқ намоед. Дар баробари омӯختани ҳар саҳифаи китоби дарсӣ тартиб додани ифодаҳо, ҳисоб кардан, ҳал кардани баробариҳоро ёд мегиред. Бо хусусияти фигураҳои геометрӣ шинос шуда, тарзи кашидани фигураҳои геометрӣ меомӯсед.

Мо, муаллифон дар роҳи омӯختани дониш ба Шумо муваффақият металабем. Донишero, ки Шумо аз китоби дарсии математика бо шавқу ҳавас меомӯсед, дар ҳаёт низ бояд бамаврид истифода намоед.

Барори қор, хонандагони азиз!

ҚИСМИ 1А. АДАДҲОИ ДУРАҚАМА

Ададҳои аз 0 то 10.

Ададҳои аз 11 то 20. Даҳиҳо.

Адади 100.

Ман дар урдугоҳ чӣ тарз истироҳат кардам

Дар бораи ададҳо чиро донем, такрор мекунем.

1. Дар таътили тобистона Асал ва Саид дар урдугоҳ истироҳат карданд. Ба расмҳои зер назар андозед ва ба саволҳо ҷавоб диҳед.

а) Бачаҳо барои бозӣ кардан ба 2 гурӯҳ ҷудо шуданд. Дар либоси гурӯҳи якум номерҳои 12, 14, 16, 18, 20 дода шудаанд. Дар ин ҷо кадом қонидаро мушоҳида кардед? Агар ба намояндагони гурӯҳи дуюм номерҳои аз 2 то 20 дода шудагӣ бошад, номерҳои онҳо чӣ гуна аст?

Ададҳои дурақама аз разряди даҳиҳо ва воҳидҳо иборат аст. Даҳиҳо ва воҳидҳои ин ададҳо номбар кунед.

Номерҳоро аз рӯи тартибашон дуруст ва баръакс номбар кунед.

б) Аз 1-уми июн то 20-уми июн бачаҳо дар урдугоҳ истироҳат карданд. Онҳо рӯзҳои абрнок ва бе боришро ишора намуданд. Ададҳое, ки рӯзҳои боборишро ифода мекунад, аз рӯи тартиби афзуншавӣ ва рӯзҳои абрнокро аз рӯи тартиби камшавӣ номбар кунед.

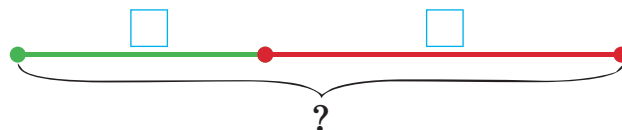
1		2		3		4		5	
6		7		8		9		10	
11		12		13		14		15	
16		17		18		19		20	

в) Маҳфилҳои урдугоҳ кори худро қай оғоз менамояд, аниқ кунед.

2. Ҳисоб кунед.

Ба мусобиқаи варзишӣ 20 писарбача ва 30 духтарбача иштирок намуданд. Гӯед, ки ҳамагӣ чанд нафар иштирок кардааст?

3. Ҳисоб кунед.

$60 + 40$

$80 - 20$

$1 + 3$

$6 - 6$

$40 + 10$

$70 + 20$

$50 + 30$

$10 - 7$

$4 + 5$

$10 + 80$

$100 - 60$

$90 - 60$

$10 - 8$

$9 - 7$

$10 - 3$

4. Муқоиса кунед.

$18 * 16$

$1 \text{ даҳӣ } 5 \text{ воҳид } * 2 \text{ даҳӣ } 12 \text{ см } * 1 \text{ дм } 3 \text{ см}$

$20 * 17$

$1 \text{ даҳӣ } 4 \text{ воҳид } * 16 \text{ даҳӣ } 2 \text{ дм } * 19 \text{ см}$

$11 * 16$

$18 \text{ даҳӣ } * 1 \text{ воҳид } 8 \text{ даҳӣ } 20 \text{ см } * 1 \text{ дм}$

Ададҳои аз 21 то 100

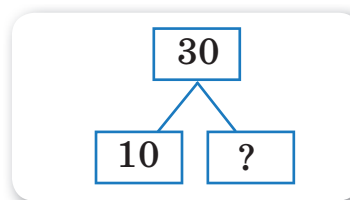
Мактаби ман

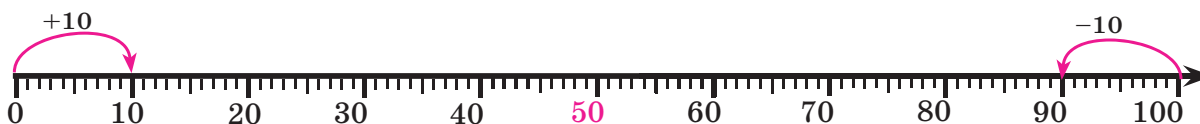
Ман ададҳои аз 21 то 100-ро хондан, навиштан ва муқоиса карданро ёд мегирам.

1. Дар мактаби дуошёна 30 синфхона ҳаст. 10 синфхона дар ошёнаи якум ҷойгир аст. Ҳамагӣ дар ошёнаи дуюм чанд синфхона мавҷуд аст?

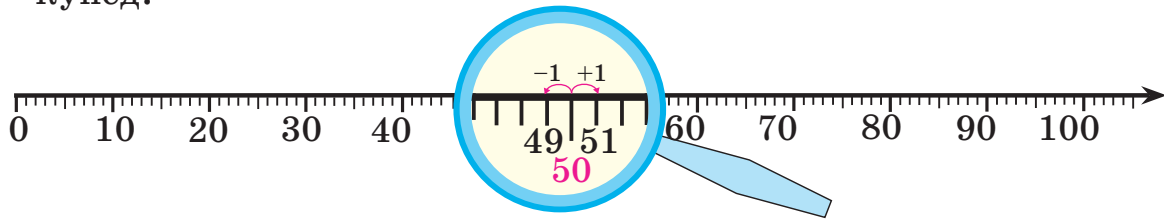
2. Аз рӯи тартибашон даҳихоро дуруст ва баръакс шуморед.

3. Модели ададҳоро аз назар гузаронед. Шумо ададҳои дурақамаи то 20 ва даҳихоро медонед. Акнун бо ададҳои дурақамаи дигар шинос шавед.

Номи адад	Тарзи навишти адад		Модели адад
	Даҳихо	Воҳидҳо	
Бисту се	2	3	
Бисту панҷ	2	5	
Чилу се	4	3	

4. Ҳамсои ададҳои 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90-ро номбар кунед.

5. Бо се фишка ададҳои дар ҷадвал бударо пинҳон кунед.
Дӯсти шумо ададҳои пинҳоншударо номбар кунед.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

6. Ҳисоб кунед.

а) Дар мактаб 50 нафар хонандаи синфи якум меҳонад. Лекин дар синфи дуҷум бошад, нисбат ба синфи якум 20 нафар кам аст. Ҳамагӣ дар мактаб чанд нафар хонандаи синфи дуҷум будааст?

б) Баръакси мисоли додашударо созед ва онро ҳал кунед.

нисбат ба?

Таркиби ададҳои дурақама

Ҳамсинфони ман

Ман сохтани модели ададҳоро ёд мегирам.

1. 1. Ба даст чӯбчаҳои шумориданиро гиред. Онҳоро чӣ тарз тез шумурдан мумкин? Чӯбчаҳои шумурданиро 10-10-тогӣ ҷудо кунед ва бандед. Чанд чӯбчаи шуморидани боқӣ монд? Дар гурӯҳи шумо ҳамагӣ чанд чӯбча ҳаст?

Ададҳои ҷадвали зеринро номбар кунед.

Даҳӣҳо	Воҳидҳо

Ададҳои якрақама

6 3 0 4

Ададҳои дурақама

1 7 1 8 2 0

2. Ададҳоро нависед:

7 даҳӣ 6 воҳид

4 даҳӣ 7 воҳид

9 даҳӣ 3 воҳид

8 даҳӣ 1 воҳид

5 даҳӣ 5 воҳид

9 даҳӣ 0 воҳид

10 даҳӣ 0 воҳид

8 даҳӣ 2 воҳид

7 даҳӣ 7 воҳид

3. Ба қатори якум ададҳои якрақам ва ба қатори дуюм ададҳои дурақамаро ҷудо карда нависед:

15 51 7 70 2 13 1 9 10 99

4. Моделҳои гуногуни ададҳоро бинед. Ададҳоро бо разряди ҳосили ҷамъи ҷамъшавандаҳо иваз кунед.

Номи адад	57	36	28
Моделҳои адад			
Разряди ҳосили ҷамъи ҷамъшавандаҳо	$57 = \square\square + \square$	$36 = \square\square + \square$	$28 = \square\square + \square$

$99 = \square\square + \square$

$42 = \square\square + \square$

$35 = \square\square + \square$

$51 = \square\square + \square$

$87 = \square\square + \square$

$74 = \square\square + \square$

Барои сохтани модели ададҳо чӣ гуна ашёҳоро интихоб кардед?

1. Ба тарзи кӯтоҳи навишт ва нақшаи он нигаред. Мисолро ҳал кунед.

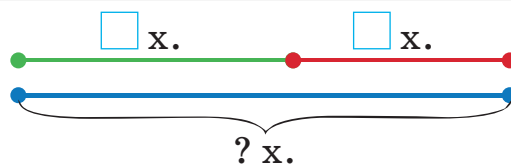
Рӯзи аввал ба китобхона 6 хонанда рафтааст. Рӯзи дуюм бошад, 9 хонандаи дигар рафт. Рӯзи сеюм бошад, рӯзи якум ва дуюм чӣ қадар хонанда рафта бошад, ҳамон қадар омадааст. Ёбед, ки рӯзи сеюм ба китобхона чанд хонанда рафтааст?

1-рӯз – 6 х.

2-рӯз – 9 х.

} 3-

– ? х.

6. Ҳисоб кунед.

$12 - 10$

$10 + 7$

$14 - 4$

$17 - 7 - 3$

$12 + 3 + 1$

$9 + 1 + 5$

$10 + 40 + 20$

$90 - 40 + 10$

$100 - 50 - 30$

Таркиби разряди ададҳои дурақама

Дӯсти ман

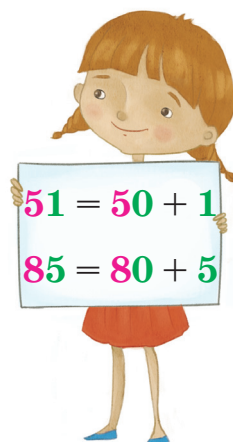
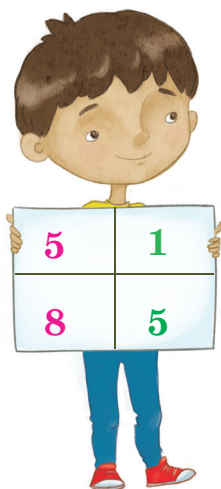
Ман ҳосили ҷамъи разряди ҷамъшавандаҳоро меомӯзам.

1. Ададҳои дурақама чӣ тарз сохта мешаванд?
Навиштҳои зерин чиро мефаҳмонанд?

**Ададҳои
дурақама**

Ададҳои дурақама аз даҳиҳо ва воҳидҳои иборат аст. Шумораи даҳиҳо ва воҳидҳои ададро гӯед.

Ададҳои дурақама дар намуни разряди ҷамъшаванда навиштан мумкин. Барои ин ҳосили ҷамъи даҳиҳо ва воҳидҳоро навиштан лозим.

Ба намунаи дурусти ҳисоббарорӣ нигоҳ кунед.

$$\boxed{20} \text{ ин } \boxed{3} - \text{ва } \boxed{2} \boxed{3} \text{ он гоҳ, } 20 + 3 = 23$$

$$\boxed{2} \boxed{3} - \boxed{3}, \quad 23 - 3 = 20; \quad \boxed{2} \boxed{3} - \boxed{20}, \quad 23 - 20 = 3.$$

$60 + 7 = \square$

$50 + 4 = \square$

$30 + 6 = \square$

$67 - 7 = \square$

...

...

$67 - 60 = \square$

...

...

2. а) Ададҳои 28, 39, 54-ро чун ҳосили ҷамъи даҳиҳо ва воҳидҳо ба гурӯҳҳо ҷудо кунед.

б) Ҳисоб кунед.

$20 + (3 + 5)$

$30 + (2 + 7)$

$50 + (2 + 7)$

$80 + (3 - 2)$

$30 + (7 - 2)$

$50 + (6 - 4)$

$40 + (9 - 5)$

$70 + (5 - 4)$

$40 + (8 - 2)$

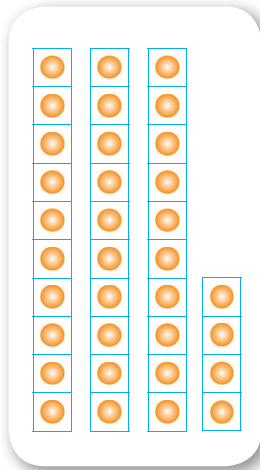
$20 + (2 + 6)$

$70 + (7 - 6)$

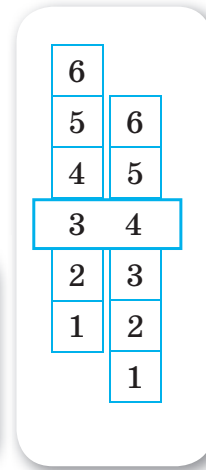
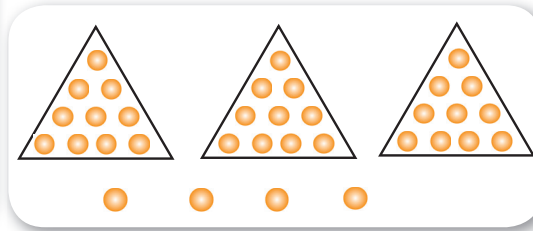
$30 + (5 + 4)$

3. Бо дӯсти худ моделҳои гуногуни ададҳои дида бароед. Моделҳои худро созед ва нишон диҳед.

Даҳӣҳо	Воҳидҳо
3	4

4. а) Сутунҳои зерин чӣ умумият дорад? Тарзи тарҳ карданро фаҳмонед. Ба монанди сутунҳои зерин мисолҳо тартиб диҳед.

$2 + 6 = 8$
$12 + 6$
$22 + 6$
$32 + 6$
$42 + 6$

$8 - 6 = 2$
$18 - 6$
$28 - 6$
$38 - 6$
$48 - 6$

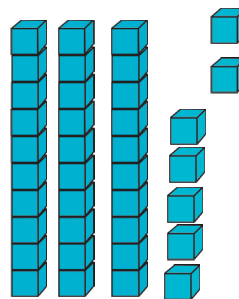
б) Фаҳмонед. Қоидаро гӯед.

$$35 + 2 = 30 + (5 + 2) = 37$$

30 5

$$37 - 2 = 30 + (7 - 2) = 35$$

30 7

Воҳидҳо бо воҳидҳо ҳамҷо менавад.
Воҳидҳоро аз воҳидҳо тарҳ мекунам.

5. Масъаларо ҳал кунед. Баръакси масъаларо созед. Дар таътил Тимур 15 китобро хонд, Руслан бошад, аз он 3 китоб камтар хонд. Руслан чӣ қадар китоб хонд?

Худро санчед!

Ба мақсад расидед, санчед:

- Муқоиса кардан, навиштан, хондан ва тартиб додани модели ададҳои аз 21 то 100-ро ёд гирифтам;
- Ман ҳосили ҷамъи разряди ҷамъшавандаҳоро сохта метавонам.

ДОНИСТАН

Ададҳоро аз рӯи тартиби афзуншавӣ нависед ва номбар кунед:

2 даҳӣ 3 воҳид

4 даҳӣ 5 воҳид

10 даҳӣ

ФАҲМИДАН

Модели ададҳои дурақамаро нишон диҳед:

12

37

КОР
ФАРМУДАН

Ҳисоб кунед:

$50 + 2$

$99 - 9$

$5 + 80$

$56 - 50$

ТАҲЛИЛ
КАРДАН

Воҳид ва даҳиҳоро дар зери ду сутуни алоҳида нависед.

40 23 44 53 42 13 63 93 41 49

ҶАМЪБАСТ
КАРДАН

Ададро бо ҳосили ҷамъи разряди ҷамъшавандаҳо муттаҳид намоед:

45 40 + 5 56 50 + 6

БАҶО
ДОДАН

Хаторо ислоҳ кунед.

4 даҳӣ 5 воҳид = 45

66 = 6 даҳӣ

77 = 1 даҳӣ 7 воҳид

18 = 1 даҳӣ 8 воҳид

90 = 9 даҳӣ

ҚИСМИ 1В. БО АДАДҲО ИҶРО КАРДАНИ АМАЛҲО. МАСЪАЛАҲО

Аз даҳиҳо гузашта ҷамъ кардан

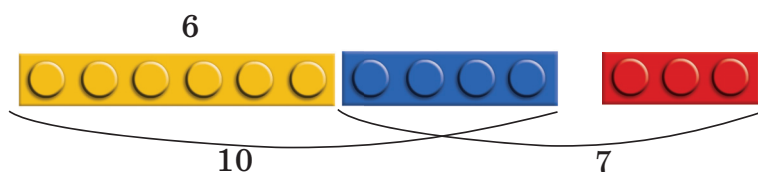
Шавқу ҳаваси ман

Ман аз даҳиҳои якрақам гузашта даҳонӣ ҷамъ карданро меомӯзам.

1. Рӯзмат бо конструктор бозӣ карданро дӯст медорад. Конструктор аз чанд қисмат иборат аст? Ҷ ба қисми зард чанд қисми кабудро пайваст карданӣ? Чанд қисмро пайваст намуд? Боз чанд қисм монд?

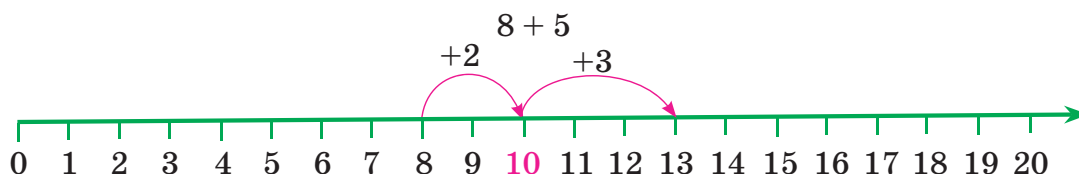

$$6 + 7 = 6 + 4 + 3 = 10 + 3 = 13$$

$$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 4 \quad 3 \end{array}$$

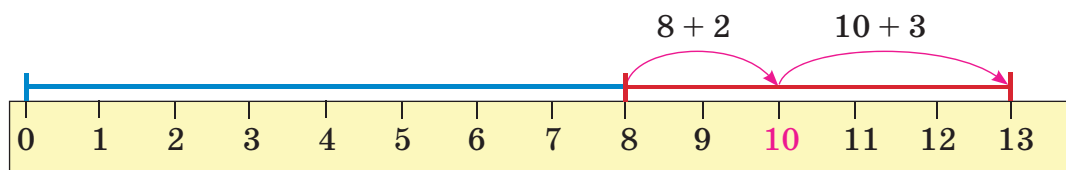

Нодира дарозии ду тасмаро чӣ тарз пайваст кард?

$$8 \text{ см} + 5 \text{ см} = 8 \text{ см} + 2 \text{ см} + 3 \text{ см} = 10 \text{ см} + 3 \text{ см} = 13 \text{ см}$$

$$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 2 \text{ см} \quad 3 \text{ см} \end{array}$$

2. Ҳисоб кунед.

$7 + 4$ 	$8 + 3$ 	$8 + 8$
$6 + 5$ 	$9 + 6$ 	$6 + 6$
$9 + 2$ 	$9 + 7$ 	$7 + 7$

3. Аз рӯи масъалаҳо ифодаҳо созед ва нависед.

а) Дар маҷмӯаи конструктор 40 қисми рангаш кабуд ва аз он 20-то зиёд қисми рангаш сурх мавҷуд аст. Дар маҷмӯаи конструктор чанд қисми рангаш сурх ҳаст?

б) Дар конструктор 90-то рангаш кабуд ва 60-то рангаш сурх қисмҳо мавҷуд аст. Кадом ранги қисмҳо зиёд аст? Чандто зиёд аст?

в) Дар маҷмӯаи конструктор 100 қисм ҳаст. 30-тои онҳо ранги зард ва дигар ҳама ранги сурх дорад. Дар маҷмӯаи конструктор ҳамагӣ чанд қисми рангаш сурх ҳаст?

г) Дар маҷмӯаи конструктор 100 қисм ҳаст. Пас аз сохтани ҳавопаймо 30 қисм боқӣ монд. Барои сохтани ҳавопаймо чанд қисм истифода шудааст?

4. Маънои ифодаҳоро ёбед. Барои ҳал кардан нури ададҳоро истифода баред. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед.

$$6 + 4 + 2$$

$$12 - 2 - 3$$

$$5 + 5 + 6$$

$$14 - 4 - 3$$

$$8 + 2 + 5$$

$$17 - 7 - 5$$

$$8 + 2 + 3$$

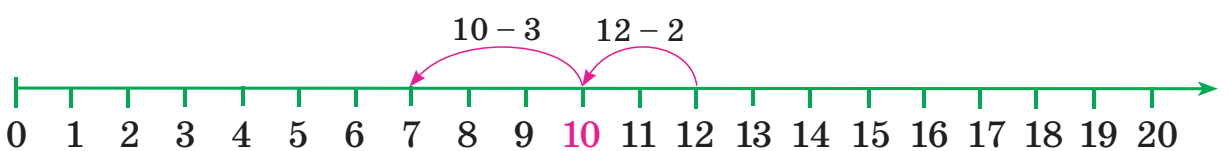
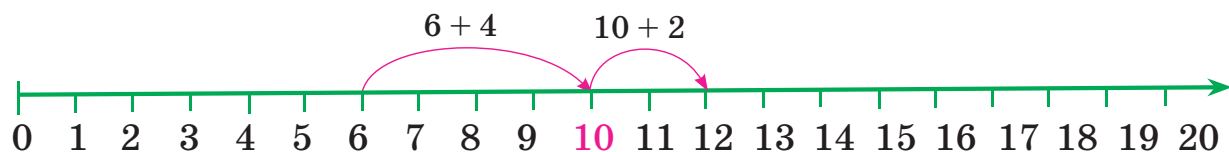
$$9 + 1 + 4$$

$$13 - 3 - 8$$

$$7 + 3 + 6$$

$$7 + 3 + 8$$

$$15 - 5 - 7$$

Аз даҳиҳо гузашта тарҳ кардан

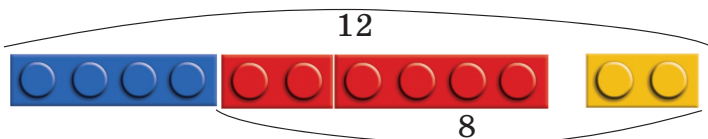
Шавқу ҳаваси ман

Аз даҳиҳо гузашта даҳонӣ тарҳ кардани ададҳои якрақамаро меомӯзам.

1. Фаҳмонед, ки Тимур қисмҳоро чӣ тарз шумурд. Аллақай чанд қисмро ҷудо кардааст? Ҳамагӣ чанд қисмро ҷудо кардааст?

$$12 - 8 = 12 - 2 - 6 = 10 - 6 = 4$$

$\swarrow$ $\searrow$
 2   6

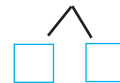
Фаҳмонед, ки Зилола дарозии лентаро чӣ тарз чен кард.

$$12 - 5 = 12 - 2 - 3 = 10 - 3 = 7$$

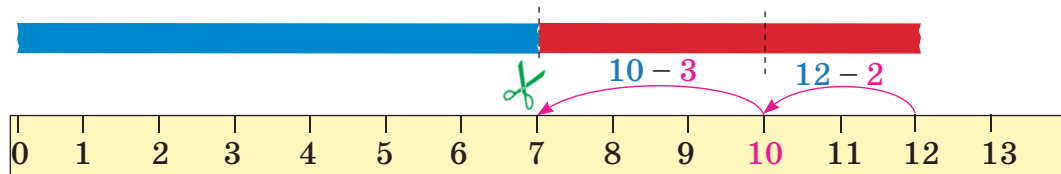
$\swarrow$ $\searrow$
 2   3

Санҷиш: $7 + 5 =$

$$12 \text{ см} - 5 \text{ см} = 12 \text{ см} - 2 \text{ см} - 3 \text{ см} = 10 \text{ см} - 3 \text{ см} = 7 \text{ см}$$

$\swarrow$ $\searrow$
 2 см   3 см

Тарҳ ва ҷамъ карданро ба хотир оред.

2. Фаҳмонед ва ҳисоб кунед. Чӣ тарз санҷидан мумкин аст?

$$12 - 7 \quad \wedge$$

$$13 - 5 \quad \wedge$$

$$12 - 9 \quad \wedge$$

$$13 - 9 \quad \wedge$$

$$11 - 8 \quad \wedge$$

$$12 - 8 \quad \wedge$$

$$13 - 7 \quad \wedge$$

$$11 - 6 \quad \wedge$$

3. а) Масъаларо ҳал кунед.

Дар дӯкон 9 маҷмӯи конструктор барои писарбачаҳо ва 7 конструктор барои духтарбачаҳо ҳаст. Ҳамагӣ дар дӯкон чанд маҷмӯи конструктор ҳаст?

$$\left. \begin{array}{l} \square - \square \\ \square - \square \end{array} \right\} ?$$

б) Масъалаҳои баръакси додашударо бо маълумот ва саволҳо пурра кунед. Яке аз онҳоро ҳал кунед.

Дар раста _____ маҷмӯаи конструкторҳо ҳаст. Аз онҳо _____ бар писарбачаҳо бошад, – барои духтарон аст. Чандто...?

Дар раста _____ маҷмӯи конструкторҳо ҳаст. Аз онҳо _____ барои духтарон бошад, боқимонда – барои писарон аст. Чандто...?

$$\left. \begin{array}{l} \square - \square \\ \square - ? \end{array} \right\} \square$$

$$\left. \begin{array}{l} \square - ? \\ \square - \square \end{array} \right\} \square$$

4. Муодилаҳоро ҳал кунед.

$$6 + x = 13$$

$$13 - x = 5$$

$$x + 7 = 12$$

Таркиби адади 11

Бозиҳои дӯстдоштаи ман

Ман аз ададҳои якҷама гузашта даҳонӣ чамъ ва тарҳ карда сохтани ададҳои дуҷамаи то 11-ро меомӯзам.

1. Қисмҳои мозаика аз ду ранг иборат аст. Аз рӯи шарти бози барои сохтани ашё аз як ранг 9 қисм ва аз ранги дуюм 2 қисмро

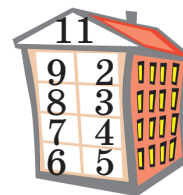
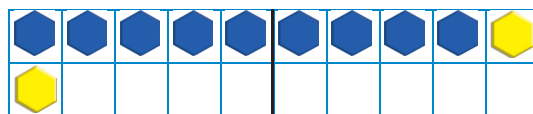
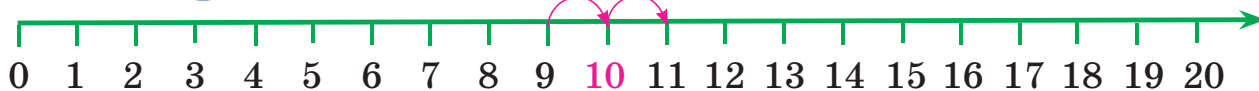
бояд истифода намуд. Ҳамагӣ чанд қисмро бояд истифода намуд?

Чӣ тарз ҳисоб кардани қисмҳоро фаҳмонед.

+1 +1

Намуна: $9 + 2 = 9 + 1 + 1 = 11$ $11 - 2 = 11 - 1 - 1 = 9$

$\begin{array}{c} \wedge \\ 1 \quad 1 \end{array}$

$\begin{array}{c} \wedge \\ 1 \quad 1 \end{array}$

$8 + 3$
 $\wedge$

$11 - 3$
 $\wedge$

$11 - 8$
 $\wedge$

$7 + 4$
 $\wedge$

$11 - 4$
 $\wedge$

$11 - 7$
 $\wedge$

$6 + 5$
 $\wedge$

$11 - 5$
 $\wedge$

$11 - 6$
 $\wedge$

2. Ҳал кунед.

$$7 \text{ см} + 4 \text{ см}$$

$$11 \text{ см} - 4 \text{ см}$$

$$6 \text{ см} + 5 \text{ см}$$

$$9 \text{ см} + 2 \text{ см}$$

$$11 \text{ см} - 2 \text{ см}$$

$$8 \text{ см} + 3 \text{ см}$$

$$11 \text{ см} - 9 \text{ см}$$

$$2 \text{ см} + 9 \text{ см}$$

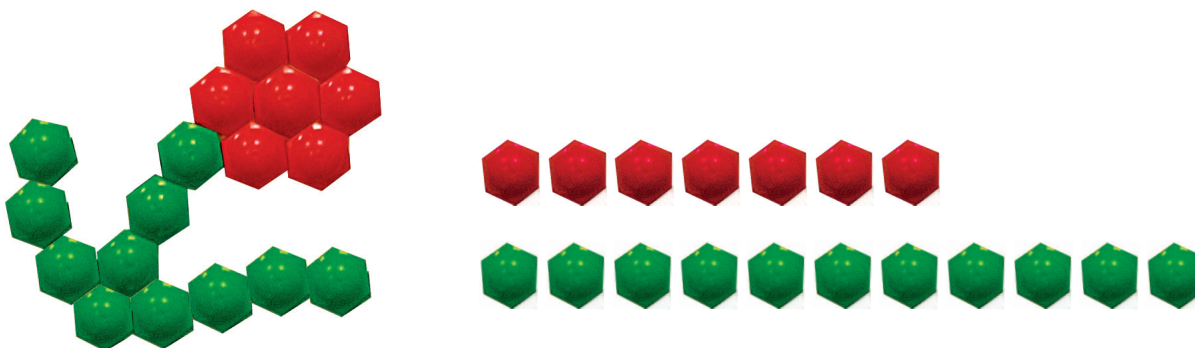
$$11 \text{ см} - 8 \text{ см}$$

3. Масъалаҳоро ҳал кунед.

а) Агар аз маҷмӯаи мозаика 20 қисм гирифта шавад, боз 30 қисм мемонад. Ҳамагӣ дар маҷмӯаи мозаика чанд қисм будааст?

б) Дар маҷмӯа 100 қисм ҳаст. Пас аз сохтани нақш 40 қисм боқӣ монд. Барои сохтани нақш чанд қисмро истифода намудаанд?

в) Фирӯз аз 7-то қисми сурх ва аз 4-то қисми сабз нақш сохтааст. Фирӯз барои сохтани нақш аз чанд қисм истифода бурдааст?

4. Муқоиса кунед.

$$6 + 5 * 6 + 4$$

$$8 + 3 * 10 - 3$$

$$7 + 4 * 8 + 3$$

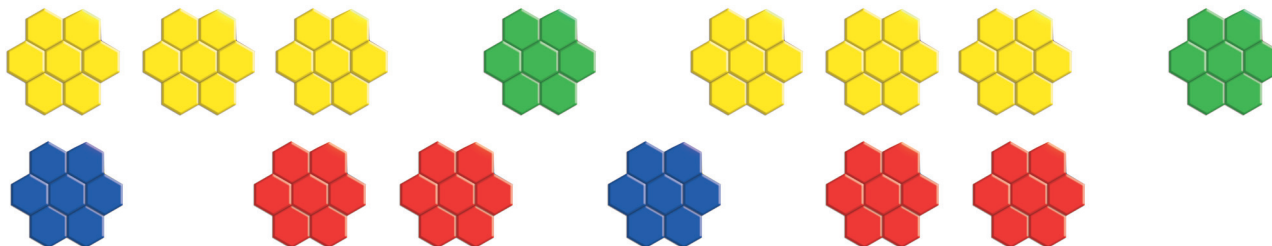
$$9 + 2 * 7 + 4$$

$$8 + 3 * 3 + 8$$

$$8 - 3 * 8 + 3$$

5. Қонуниятро фаҳмонед.

Мустаҳкамкунӣ

Бозиҳои дӯстдоштаи ман

Ман аз ададҳои якрақам гузашта даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ карда сохтани ададҳои дурақамро то 11-ро меомӯзам.

1. Ба нақшҳо назар андозед. Аз рӯи сурат барои ҷамъ ва тарҳ кардан баробариҳои бо ҳам алоқамандро нависед.

$7 + 4 =$	$8 + 3 =$	$6 + 5 =$	$9 + 2 =$
$4 + \square =$	$\square + \square =$	$\square + \square =$	$\square + \square =$
$\square - 4 = 7$	$\square - \square =$	$\square - \square =$	$\square - \square =$
$\square - 7 = 4$	$\square - \square =$	$\square - \square =$	$\square - \square =$

2. а) Масъаларо ҳал кунед.

Умид 11 бозии рӯимизӣ дорад. 8-то бозиро падару модараш ва дигарашро дӯстонаш тӯхфа кардаанд. Дӯстони Умид чанд бозии рӯимизӣ тӯхфа кардаанд?

$$\left. \begin{array}{l} \square - \square \\ \square - ? \end{array} \right\} \square$$

б) Баръакси масъаларо созед ва ҳал кунед.

$$\left. \begin{array}{l} \square - ? \\ \square - \square \end{array} \right\} \square$$

$$\left. \begin{array}{l} \square - \square \\ \square - \square \end{array} \right\} ?$$

3. Пас аз ҳалли мисолҳо санҷиш гузаронед. Аз усули ҷамъ ва тарҳ истифода намоед.

$$11 - 2$$

$$9 + 2$$

$$11 - 9$$

$$2 + 9$$

$$7 + 5$$

$$8 + 3$$

$$11 - 5$$

$$13 - 5$$

$$14 - 6$$

$$8 + 7$$

$$9 + 5$$

$$11 - 8$$

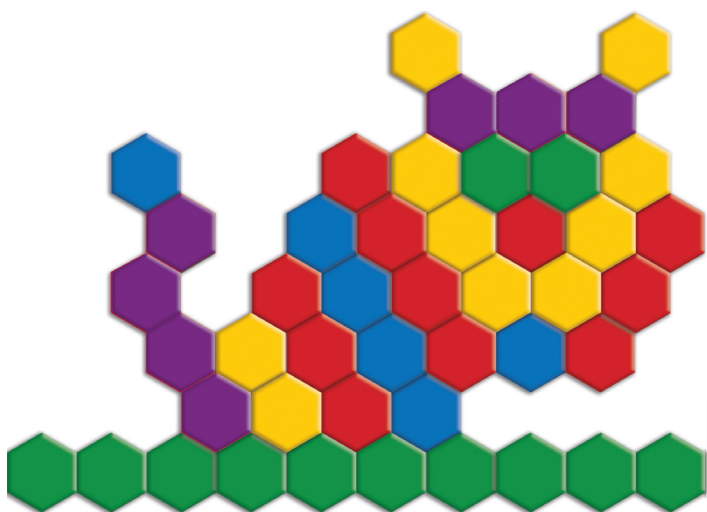

4. Ба диаграмма назар андозед. Аз ҳар як ранг чанд қисм истифода шудааст?

Аз рӯи диаграмма калимаи “чанд ...”-ро истифода намуда, саволҳои худро гузаред.

Аз рӯи диаграмма баробариҳои гуногун созед.

12							
11							
10							
9							
8							
7							
6							
5							
4							
3							
2							
1							

5. Муқоиса кунед.

$$11 - 7 * 7 + 5$$

$$12 - 9 * 9 + 3$$

$$8 + 4 * 12 - 8$$

$$4 + 8 * 12 - 7$$

$$2 + 9 * 4 + 7$$

$$13 - 8 * 11 - 9$$

$$7 + 4 * 7 + 3$$

$$11 - 5 * 6 + 2$$

$$11 - 7 * 5 + 2$$

$$3 + 4 * 11 - 4$$

$$11 - 8 * 10 - 5$$

$$11 - 9 * 8 - 6$$

Таркиби адади 12

Бозиҳои дӯстдоштаи ман

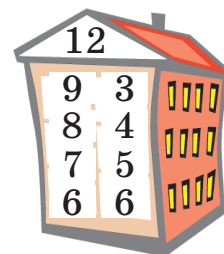
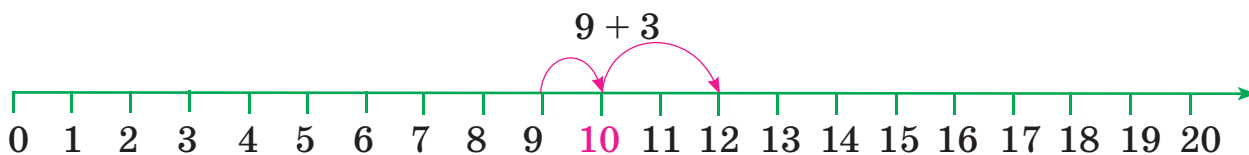
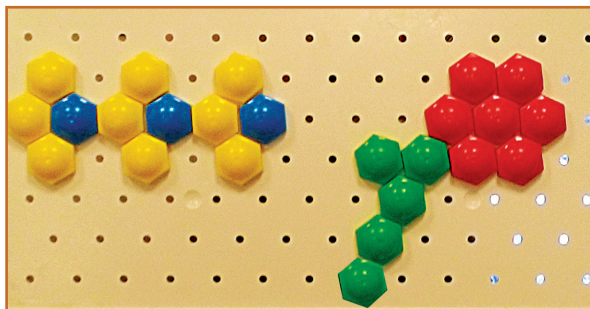
Ман аз ададҳои якҷама гузашта даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ карда сохтани ададҳои дуҷамаи то 12-ро меомӯзам.

1. Барои сохтани нақш 12 қисм ва 2 ранг лозим аст.

Чӣ тарз шумрдани қисмҳои мозикаро фаҳмонед.

$$9 + 3 = 9 + 1 + 2 = 12$$

$$\begin{array}{c} \wedge \\ 1 \quad 2 \end{array}$$

$$12 - 3 = 12 - 2 - 1 = 9$$

$$\begin{array}{c} \wedge \\ 2 \quad 1 \end{array}$$

$$8 + 4$$

$$\wedge$$

$$12 - 4$$

$$\wedge$$

$$12 - 8$$

$$\wedge$$

$$7 + 5$$

$$\wedge$$

$$12 - 5$$

$$\wedge$$

$$12 - 7$$

$$\wedge$$

$$6 + 6$$

$$\wedge$$

$$12 - 6$$

$$\wedge$$

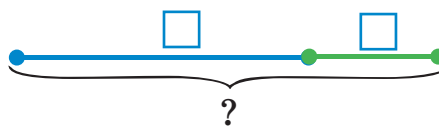
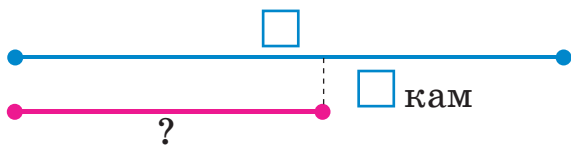
2. Пас аз ҳалли мисолҳо санҷиш гузаронед.

$$\begin{array}{cccccc} 9 + 2 & 5 + 7 & 4 + 7 & 2 + 9 & 9 + 3 & 7 + 5 \\ 6 + 6 & 5 + 6 & 8 + 4 & 3 + 8 & 7 + 4 & 6 + 5 \end{array}$$

3. Барои ҳалли мисолҳо нақша интихоб кунед.

а) Амирхон 8-то ва Аҳрор 4-то бозии рӯимизӣ доранд. Бачаҳо ҳамагӣ чанд бозии рӯимизӣ доранд?

б) Барои бозии шахмат 12 писарбача ва нисбат ба онҳо 5 нафар кам духтарбача иштирок намуданд. Ба мусобиқа ҳамагӣ чанд бача иштирок кардааст?

4. Муодилаҳоро ҳал кунед.

$$9 + x = 12 \quad x + 4 = 12 \quad 12 - x = 6 \quad x - 7 = 5$$

5. Ҷадвали ҷамъкуниро пурра кунед.

$9 + 2$	$8 + 3$	$7 + 4$	$6 + 5$	●
$9 + 3$	$8 + 4$	$7 + 5$	$6 + 6$	●

6. Қонуниятҳоро ёбед ва давом диҳед.

2	4	6						
11	22	33						

Мустаҳкамкунӣ

Қорҳои дӯстдоштаи ман

Ман аз ададҳои якҷама гузашта даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ карда сохтани ададҳои дуҷамаи то 12-ро меомӯзам.

1. Бо кадом қор машғул шуданро дӯст доштани бачаҳоро аниқ кунед.

$8 + 4$

$11 - 9$

$12 - 5$

$11 - 7$

$12 - 9$

$6 + 5$

2. Ифодаҳои созад, ки адади додасуда ҳосил шавад.

барои ҷамъ

1 7 2 6
3 10 4 9
5 8 5

12

барои тарҳ

12 6 7 2
13 10 14 3
15 8 1 9

6

3. Масъалаҳоро ҳал кунед. Баръакси масъаларо созед ва ҳал кунед. Барои бо ду амал иҷро шудани масъала саволро тағйир дода метавонед?

а) Ба маҳфили рассомӣ 12 нафар духтарбача ва аз онҳо 4 нафар кам писарбача иштирок мекунанд. Ба маҳфили рассомӣ чанд писарбача иштирок мекардааст?

$$\square - \square$$

$$\square - ?, \square \text{ кам}$$

б) Ба велопоёга 20 ҷавон ва 30 бача иштирок карданд. Ба велопоёга чанд бача зиёдтар иштирок намудааст?

$$\square - \square$$

$$\square - \square$$

? зиёд

4. Бо усули мувофиқ ҳал кунед.

а)	$2 + 18$	$2 + 9$	$10 + 90$
	$4 + 16$	$3 + 8$	$30 + 70$
	$5 + 10$	$2 + 10$	$10 + 60$

б)	$2 + 4 + 6$	$2 + 9 + 8$	$3 + 5 + 7$
	$4 + 1 + 6$	$3 + 8 + 7$	$3 + 6 + 7$
	$5 + 7 + 5$	$2 + 10 + 8$	$8 + 6 + 2$

5. 4 ҷӯра – Руслан, Ҷумъабой, Баҳром ва Ихтиёр дар соҳил менишастанд. Маълум аст, ки Баҳром қадбаланд нест, лекин ӯ аз Ҷумъабой ва Ихтиёр баландтар аст. Қадди Баҳром аз Руслан пастртар аст. Номи бачаҳоро аз рӯи тартиби афзуншавӣ номбар кунед.

Таркиби адади 13

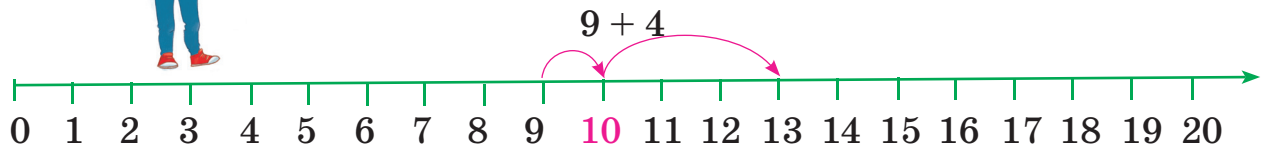
Қорҳои дӯстдоштаи ман

Ман аз ададҳои якрақам гузашта даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ карда сохтани ададҳои дурақамро то 13-ро меомӯзам.

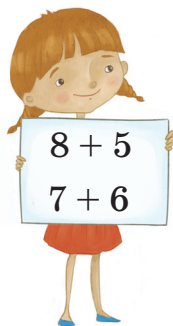

1. Барои машқ кардан 13 тӯби рангаш 2 хела лозим аст. Тӯбҳои чӣ хел шумурдан мумкин аст, фаҳмонед.

$$9 + 4 = 9 + 1 + 3 = 13$$

$$13 - 4 = 13 - 3 - 1 = 9$$

$$8 + 5$$

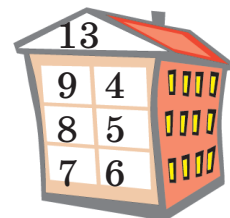
$$13 - 5$$

$$13 - 8$$

$$7 + 6$$

$$13 - 6$$

$$13 - 7$$

2. Пас аз ҳалли мисолҳо санчиш гузаронед.

$6 + 7$

$13 - 6$

$13 - 5$

$5 + 8$

$4 + 9$

$13 - 4$

$9 + 4$

$13 - 9$

3. Масъаларо ҳал кунед.

а) Футболчиёни команди «Қайрат» 13 бор бози карданд. Онҳо 4 бор мағлуб шуданд, вале дар дафъаҳои дигар голиб омаданд. Команда чанд бор голиб шудааст?

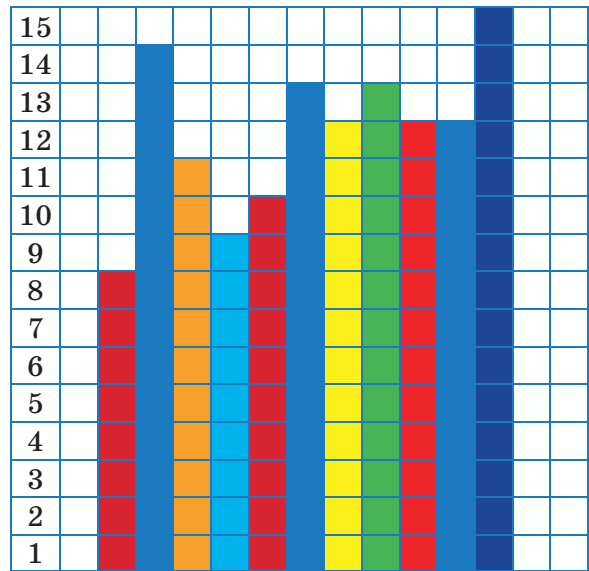
$$\begin{array}{l} \boxed{} - \boxed{} \\ \boxed{} - ? \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} \boxed{} - \boxed{} \\ \boxed{} - ? \end{array}} \right\} \boxed{}$$

б) Баръакси масъаларо тартиб дода ҳал кунед.

$$\begin{array}{l} \boxed{} - \boxed{} \\ \boxed{} - \boxed{} \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} \boxed{} - \boxed{} \\ \boxed{} - \boxed{} \end{array}} \right\} ? \quad \begin{array}{l} \boxed{} - ? \\ \boxed{} - \boxed{} \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} \boxed{} - ? \\ \boxed{} - \boxed{} \end{array}} \right\} \boxed{}$$

4. Ном ва синну соли иштирокчиёни маҳфилро гӯед.

Азиз Мансур Салим Акбар Расул Саид Асқар Мурод Алишер Сардор Бобур

5. Нависед ва ҳал кунед.

$12 - 2 - 6$

$9 + 3$

$15 \text{ см} - 5 \text{ см} - 2 \text{ см}$

$9 \text{ см} + 2 \text{ см}$

$14 - 4 - 2$

$7 + 4$

$19 \text{ см} - 9 \text{ см} - 6 \text{ см}$

$8 \text{ см} + 3 \text{ см}$

$16 - 6 - 3$

$11 - 3$

$9 \text{ см} + 1 \text{ см} + 3 \text{ см}$

$5 \text{ см} + 6 \text{ см}$

Таркиби адади 14

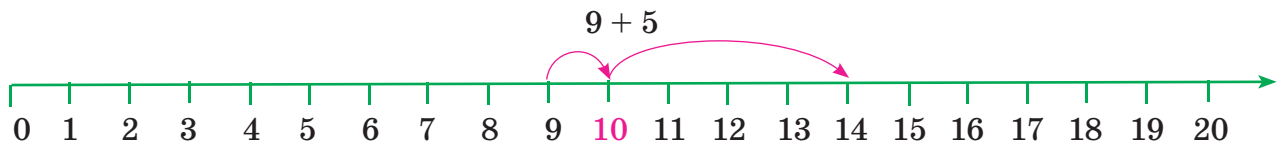
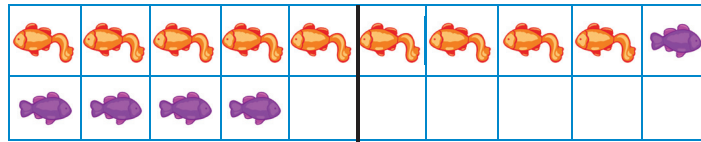
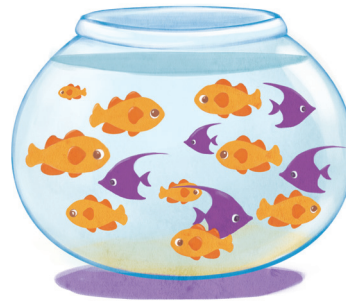
Ҳайвонҳои хонагии дӯстдоштаи ман

Ман аз ададҳои якҷама гузашта даҳонӣ чамъ ва тарҳ карда сохтани ададҳои дуҷамаи то 14-ро меомӯзам.

1. Дар аквариуми Ҷумъабой 2 намуди моҳиҳо ҳаст. Ҷамғи 14 моҳи дорад. Бо ҷубчаҳои шумурдани ҷи тарз шумурданро фаҳмонед.

$$9 + 5 = 9 + 1 + 4 = 14$$

$$14 - 5 = 14 - 4 - 1 = 9$$

$$8 + 6$$

□	□
---	---

$$14 - 6$$

□	□
---	---

$$14 - 8$$

□	□
---	---

$$7 + 7$$

□	□
---	---

$$14 - 7$$

□	□
---	---

2. Пас аз ҳалли мисолҳо санчиш гузаронед.

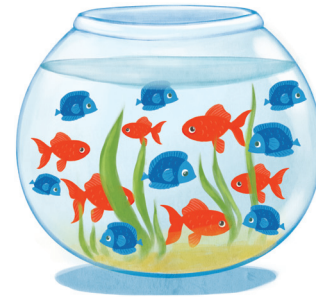
$$14 - 7 \quad 6 + 8 \quad 14 - 5 \quad 14 - 9$$

3. Ба ҳар як масъала нақша интихоб кунед. Интихоби худро эзоҳ диҳед ва ҳал кунед.

$$14 - 6$$

$$6 + 8$$

а) Дар аквариум 14 моҳӣ ҳаст. 6-тояш сурх, вале дигарҳояш моҳиҳои кабуд аст. Чанд моҳии кабуд ҳаст?

б) Дар аквариум 6-то моҳии сурх ва 8-то моҳии кабуд ҳаст. Ҳамагӣ чанд моҳӣ будааст?

4. Аз рӯи ҷадвал ифода сохта нависед. Онҳоро сода кунед.

а)

Ҷамъшаванда	$7 + 2$	0	$2 + 5$	$12 - 6$	$13 - 8$
Ҷамъшаванда	9	$12 - 9$	$13 - 8$	8	0
Ҳосили ҷамъ					

б)

Тарҳқунанда	100	10	50	$9 + 9$	$14 - 7$
Тарҳқунанда	$5 + 5$	$60 - 50$	$50 - 30$	10	7
Ҳосили тарҳ					

5. Ифодаҳоро нависед ва ҳал кунед.

а) Ба ҳосили ҷамъи ададҳои 9 ва 4 адади 5-ро ҷамъ кунед.

б) Аз ҳосили ҷамъи адади 8 ва 6 адади 7-ро тарҳ кунед.

в) Ба адади 7 ҳосили тарҳи ададҳои 13 ва 9-ро ҷамъ кунед.

г) Ба ҳосили тарҳи адади 14 ва 9 адади 6-ро ҷамъ кунед.

д) Аз адади 14 ҳосили тарҳи ададҳои 12 ва 5-ро тарҳ кунед.

ж) Ба адади 3 ҳосили ҷамъи ададҳои 6 ва 8-ро ҷамъ кунед.

Мустаҳкамкунӣ. Таркиби ададҳои 11–14

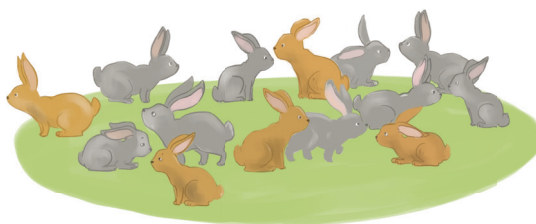
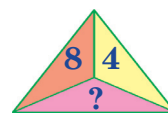
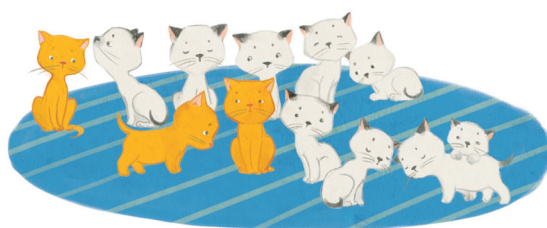
Ҳайвонҳои хонагии дӯстдоштаи ман

Ман аз ададҳои якҷама гузашта даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ карда сохтани ададҳои дуҷамаи аз 11-то 14-ро меомӯзам.

1. Баробарҳои ба ҷамъ ва тарҳ алоқамандро созад.

2. Мисолҳоро ҳал кунед.

$9 - 5$

$8 + 3$

$11 - 5$

$14 - 9$

$9 + 2$

$9 + 4$

$14 - 7$

$14 - 8$

$6 + 7$

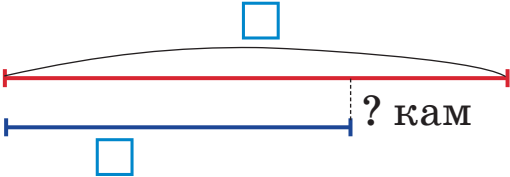
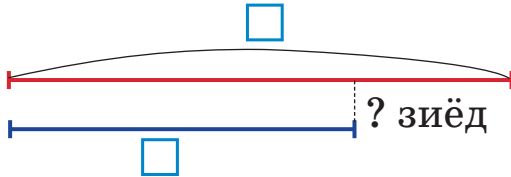
$7 + 7$

$14 - 6$

$8 + 6$

3. Бачаҳо баландии ҳайвонҳои хонагии худро чен карданд. Маълумоти ҷадвалро истифода бурда масъалаҳо тартиб диҳед.

	14 см		12 см
	8 см		9 см
$\square - \square = ?$ $\square - \square = ?$		$\square - \square = ?$ $\square - \square = ?$	
			

4. Муодилаҳоро ҳал кунед.

$$3 + x = 12$$

$$y - 4 = 8$$

$$x + 8 = 13$$

$$y - 7 = 7$$

5. Мисолҳоро ҳал кунед.

$$11 - 8$$

$$7 + 5$$

$$13 - 8$$

$$8 + 4$$

$$4 + 7$$

$$12 - 8$$

$$5 + 7$$

$$4 + 9$$

$$9 + 3$$

$$11 - 9$$

$$13 - 7$$

$$13 - 9$$

6. Қоидаи ҷойгиршавии ададҳоро аниқ кунед ва давом диҳед.

1	3	5						
10	20	30						

Таркиби ададҳои 15, 16

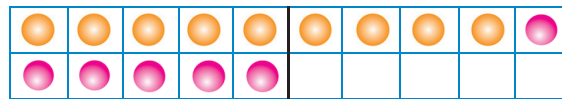
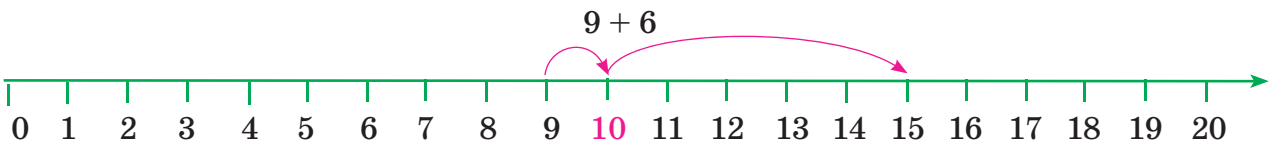
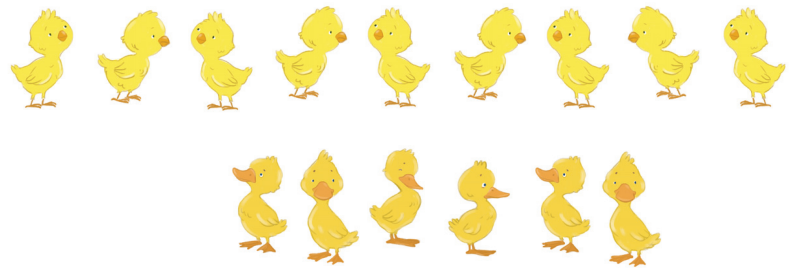
Ман ба калонсолон ёрӣ мерасонам

Ман аз ададҳои якрақама гузашта даҳонӣ чамъ ва тарҳ карда сохтани ададҳои дурақамаи аз 15-то 16-ро меомӯзам.

1. Диловар ба парвариши ҳайвонҳои хонагӣ кӯмак расонд. Чӣ тарз шумурдани чӯчаҳои мурғ ва мурғобиро фаҳмонед.

$$\begin{array}{r} 9 + 6 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8 + 7 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9 + 7 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8 + 8 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 15 - 6 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 15 - 7 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 16 - 7 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 16 - 8 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 15 - 9 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 15 - 8 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 16 - 9 \\ \wedge \end{array}$$

2. Пас аз ҳалли мисолҳо санчиш гузаронед.

$$\begin{array}{r} 16 - 7 \\ 16 - 8 \end{array}$$

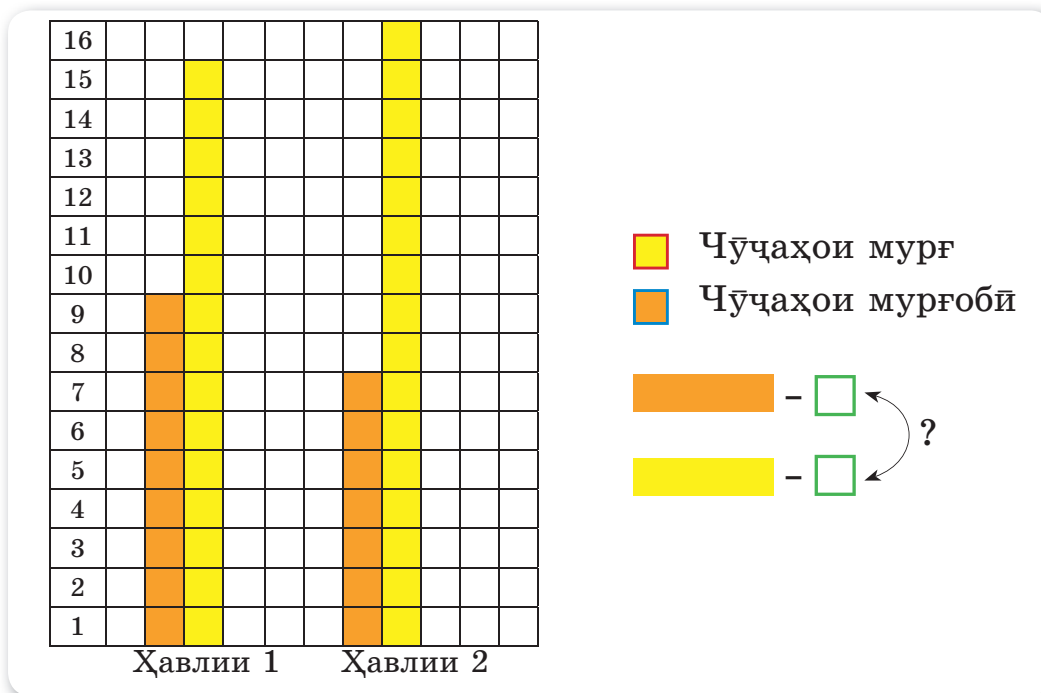
$$\begin{array}{r} 8 + 7 \\ 9 + 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 15 - 8 \\ 15 - 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 16 - 9 \\ 9 + 7 \end{array}$$

3. Диаграммаро хонед. Аз рӯи нақша масъала созед. Баръакси масъаларо тартиб дода ҳал кунед.

4. Масъаларо ҳал кунед.

Аз қуттӣ 8 кг себ гирифтанд. Боз 7 кг монд. Дар қуттӣ чанд килограмм себ будааст? Чадвалро истифода намуда баръакси масъаларо созед.

Буд	?	■	■
Гирiftанд	■	?	■
Монд	■	■	?

5. Ифодаҳоро хонед ва ҳал кунед.

$$17 - (5 + 5)$$

$$(15 - 9) - 5$$

$$100 - (60 + 20)$$

$$80 + (40 - 20)$$

$$(40 + 20) - 50$$

$$50 + (40 - 20)$$

Таркиби адаҳои 17, 18

Ба модарам ёрӣ мерасонам

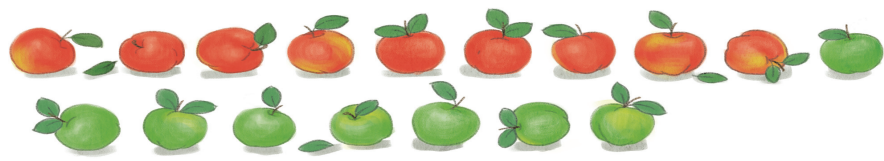
Ман аз ададҳои якҷама гузашта даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардан, сохтани ададҳои дуҷамаи 17, 18-ро меомӯзам.

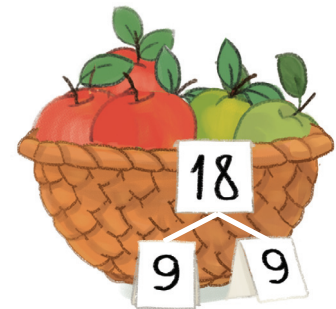
1. Меваҳо чандтоанд? Чӣ хел шумурдан мумкин?

Ман ва модарам мураббо ҷӯшондем.

$$9 + 8$$

$$\begin{array}{r} 9 + 8 \\ \wedge \\ 9 + 9 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 17 - 8 \\ \wedge \\ 18 - 9 \\ \wedge \end{array}$$

$$17 - 9$$

2. Пас аз ҳалли мисолҳо санҷиш гузаронед.

$18 - 9$

$8 + 9$

$17 - 8$

$17 - 9$

$9 + 9$

$18 - 6$

3. Масъаларо ҳал кунед.

а) Бачаҳо 13 кг қароқот чамъ карданд. 6 кг онҳо сурх бошад, дигар ҳама сиёҳ аст. Чанд килограмм қароқоти сиёҳ чамъ шудааст?

б) Ҷадвалро истифода намуда баръакси масъаларо тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

Ҳамагӣ			?
Сиёҳ		?	
Сурх	?		

4. Муодилаҳоро ҳал кунед.

$$9 + x = 18$$

$$8 + y = 17$$

$$18 - y = 9$$

$$17 - x = 9$$

$$x - 6 = 7$$

$$y - 5 = 8$$

5. Барои дуруст шудани баробарӣ қавсҳоро бамаврид гузоред.

$$8 - 5 - 2 = 1$$

$$8 - 5 - 2 = 5$$

$$8 - 5 + 2 = 1$$

$$9 - 4 + 2 = 3$$

$$9 - 4 + 2 = 7$$

$$9 + 4 - 2 = 11$$

$$3 + 6 - 4 = 5$$

$$10 - 7 + 2 = 1$$

$$3 + 6 + 4 = 13$$

Нақшаи ҷамъ ва тарҳи ададҳои то 20

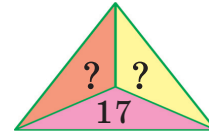
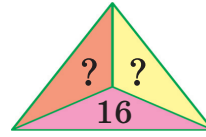
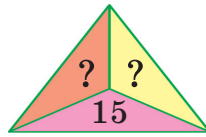
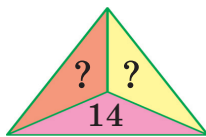
Ман шумурданро дӯст медорам

Ман аз ададҳои якрақама гузашта даҳонӣ ҷамъ карданро ме-омӯзам.

1. Кӣ бештар баробариҳо месозад?

2. Ҷадвали ҷамъро пур кунед. Аз рӯи қатор ва сутун ҳосили ҷамъ ва ҷамъшавандаро муқоиса кунед.

$9 + 2$	$8 + 3$	$7 + 4$	$6 + 5$	11
$9 + 3$	$8 + 4$	$7 + 5$	$6 + 6$	12
$9 + 4$	$8 + 5$	$7 + 6$		13
$9 + 5$	$8 + 6$	$7 + 7$		14
$9 + 6$	$8 + 7$			15
$9 + 7$	$8 + 8$			16
$9 + 8$				17
$9 + 9$				18

3. Хатҳоро чен кунед. Аз хатҳои додашуда 2 см дарозтар порчаҳо кашед.

4. Мисолҳоро ҳал кунед.

$7 + 5 + 6$

$6 + 6 + 6$

$4 + 2 + 8$

$2 + 6 + 4$

$9 + 3 + 4$

$7 + 7 + 6$

$4 + 8 + 8$

$4 + 5 + 3$

$8 + 4 + 5$

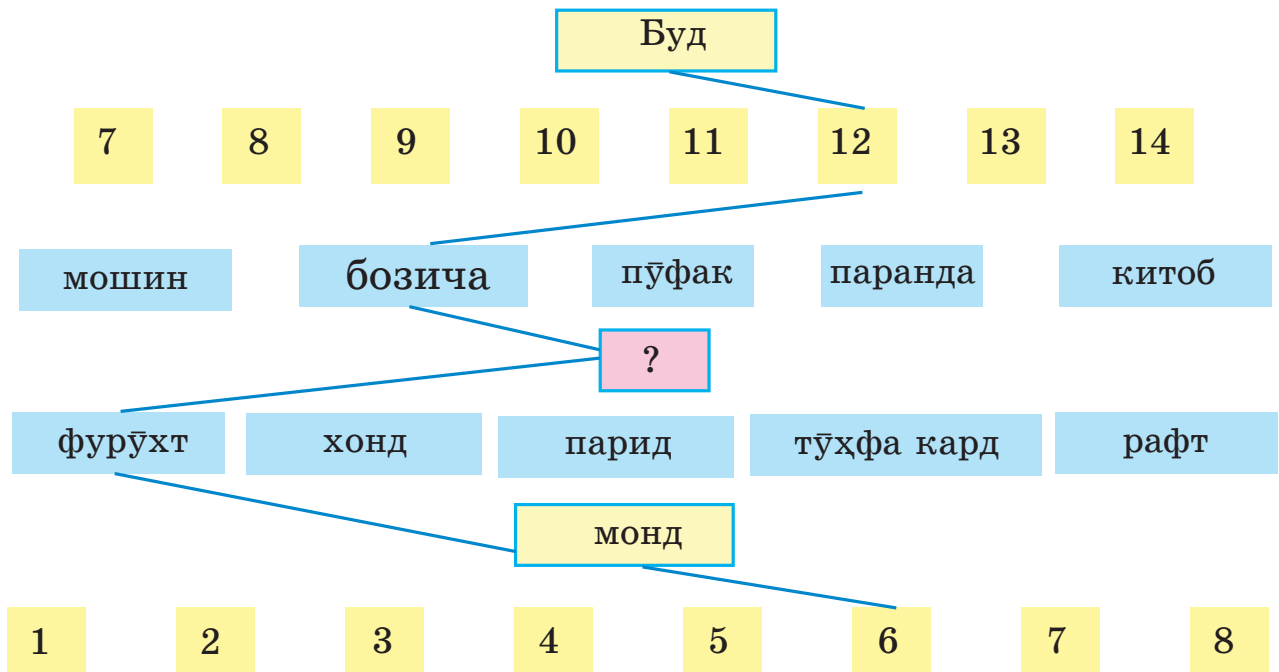
$8 + 8 + 4$

$3 + 6 + 9$

$5 + 8 + 7$

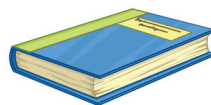
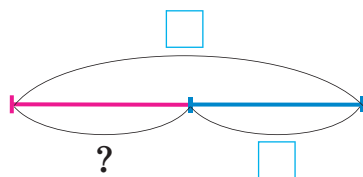
5. Аз рӯи нақша масъаларо тартиб диҳед ва ҳал кунед.

Буд -

_____ - ?

Монд -

Ман шумурданро дӯст медорам

Ман аз даҳиҳо гузашта сохтан ва кор фармудани ҷадвали ҷамъи ададҳои якрақамаро меомӯзам.

1. Модарам санбӯса ва кулчаи қандӣ пухтанд. Аз маълумоти ҷадвал истифода бурда ҳисобот тартиб диҳед.

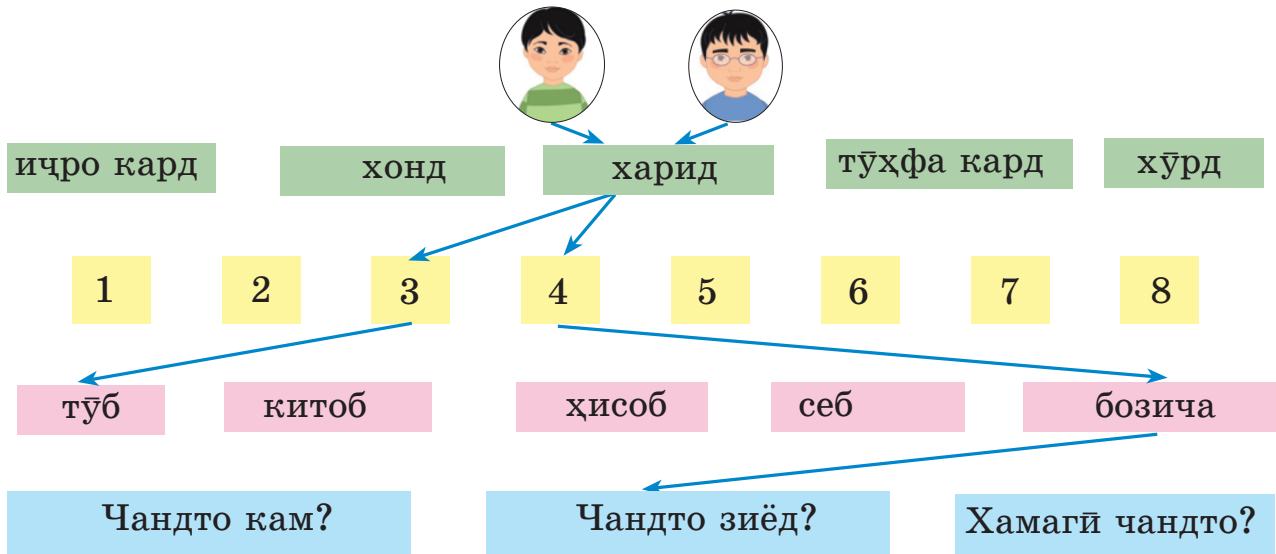
	15 дона		17 дона
	8 дона		9 дона
$\square - \square = ? \text{ ба}$ $\square - \square = ? \text{ ба}$		$\square - \square = ? \text{ ба}$ $\square - \square = ? \text{ ба}$	

2. Барои ҳосили ҷамъи мувофиқро ба даст овардан ҳар як бача кадом карточкаҳоро бояд гирифт. Ҳолатҳои гуногунро истифода намоед.

3. Аз рӯи нақша масъаларо созед ва ҳал кунед.

4. Мисолҳоро ҳал кунед.

$$17 - 9$$

$$14 - 6$$

$$10 - 10$$

$$13 - 6 - 2$$

$$16 - 8 + 1$$

$$16 - 0 - 3$$

$$5 + 9$$

$$2 + 9$$

$$15 + 0$$

$$8 + (9 - 1)$$

$$7 + (6 + 2)$$

$$18 - (0 + 9)$$

5. Муқоиса кунед.

$$9 * 12 - 5$$

$$6 + 8 * 7 + 9$$

$$14 - 8 * 16 - 7$$

$$6 + 9 * 3 + 7$$

$$14 - 8 * 12 - 5$$

$$18 - 8 * 15 - 5$$

$$50 * 10$$

$$30 + 40 * 50$$

$$60 * 100 - 80$$

6. Ифодаҳоро сода кунед ва ҳал кунед.

а) Ба ҳосили ҷамъи 2 ва 8 адади 4-ро ҷамъ кунед.

б) Аз адади 10 ҳосили тарҳи ададҳои 12 ва 7-ро тарҳ кунед.

в) Ба ҳосили тарҳи 11 ва 6 адади 3-ро ҷамъ кунед.

г) Аз адади 15 ҳосили ҷамъи 4 ва 5-ро тарҳ кунед.

ғ) Ба ҳосили тарҳи 11 ва 6 адади 3-ро ҷамъ кунед.

д) Ба адади 8 ҳосили тарҳи ададҳои 12 ва 3-ро ҷамъ кунед.

Корҳои хонагӣ

Ман ададҳои дурақамаро аз даҳиҳо нагузашта даҳонӣ чамъ ва тарҳ карданро меомӯзам.

1. Бачаҳо кадом картоҷкаҳоро чамъ кунанд, ҳосили чамъи дода шуда ба вуҷуд меояд.

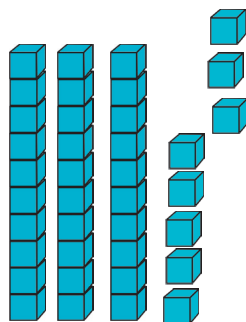
2. а) Қоидаро иҷро кунед:

Воҳидҳоро бо воҳидҳо чамъ мекунад.
Воҳидҳоро аз воҳидҳо тарҳ мекунад.

$$\begin{array}{l} 35 + 3 = 30 + (5 + 3) = 38 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 30 \quad 5 \end{array}$$

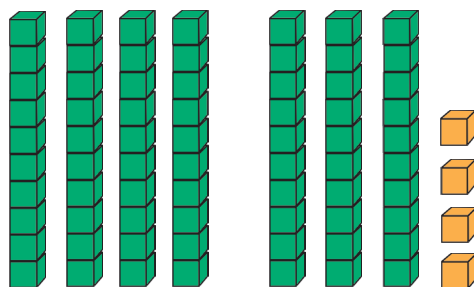
$$\begin{array}{l} 38 - 3 = 30 + (8 - 3) = 35 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 30 \quad 8 \end{array}$$

Ҳисоб кунед:

$14 + 2$	$16 - 2$
$22 + 2$	$24 - 2$
$17 + 2$	$19 - 2$
$33 + 2$	$35 - 2$
$11 + 4$	$15 - 4$
$22 + 4$	$26 - 4$

б) Акнун бо ададҳои дигар чамъ ва тарҳ кунед:

Даҳиҳо	Воҳидҳо

$$40 + 34 = (40 + 30) + 4 = 74$$

$$74 - 40 = (70 - 40) + 4 = 34$$

Даҳиҳоро бо даҳиҳо чамъ мекунад.
Даҳиҳоро аз даҳиҳо тарҳ мекунад.

3. Мисолҳоро ҳал кунед.

$98 - 2$

$98 - 20$

$7 \text{ дм } 8 \text{ см} - 2 \text{ см}$

$65 + 3$

$65 + 30$

$67 \text{ см} + 2 \text{ см}$

$35 - 2$

$35 - 20$

$6 \text{ дм } 7 \text{ см} + 3 \text{ дм}$

$85 - 4$

$85 - 40$

$8 \text{ дм } 5 \text{ см} - 3 \text{ дм}$

$56 - 4$

$56 - 40$

$5 \text{ дм } 3 \text{ см} + 6 \text{ см}$

$97 - 2$

$97 - 20$

$9 \text{ дм } 3 \text{ см} - 6 \text{ дм}$

4. Масъаларо ҳал кунед.

а) Бачаҳо ба кулчасозии модар кӯмак расониданд. Нозанин 23-то кулча ва Диловар аз ӯ 15 зиёд кулча сохтанд. Диловар чанд кулча сохтааст?

б) Бачаҳо 38-то кулча сохтанд. Модари онҳо 40-то кулча сохт. Онҳо ҳамагӣ чанд кулча сохтанд?

5. Ошхонаи мактаб барои хӯроки пагоҳирӯзӣ чалпак, шавла, сузма тайёр кард. Барои нӯшидан чой, шарбат омода намуданд. Чанд рӯйхати хӯроки пагоҳирӯзиро тартиб додан мумкин аст? Ҷадвалро пур карда ҷавоби худро санҷед.

	чалпак	шавла	сузма
чой			
шарбат			

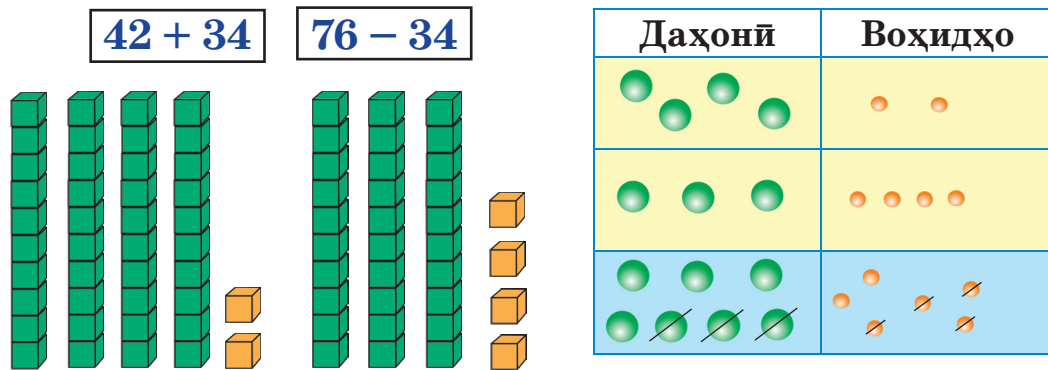
Аҳамияти оила дар хондан

Ман ададҳои дурақамаро аз дақиқо нагузашта даҳонӣ чамъ ва тарҳ карданро меомӯзам.

1. а) Ба модел ва ҷадвали ададҳо нигаред. Роҳҳои иҷро нашудани амалҳоро фаҳмонед.

$$\begin{array}{r} 42 \\ 40 \quad 2 \end{array} + \begin{array}{r} 34 \\ 30 \quad 4 \end{array} = (40 + 30) + (2 + 4) = 76$$

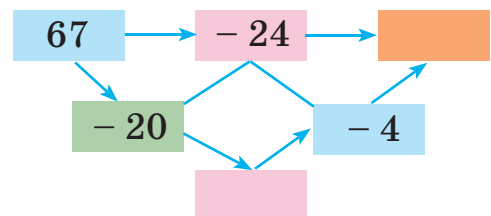
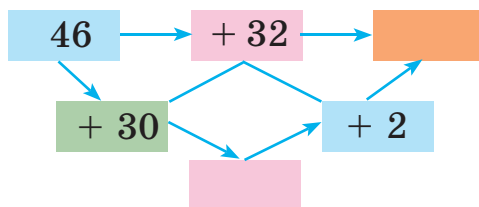
$$42 + 34 = (42 + 30) + 4 = 72 + 4 = 76$$

$$\begin{array}{r} 76 \\ 70 \quad 6 \end{array} - \begin{array}{r} 34 \\ 30 \quad 4 \end{array} = (70 - 30) + (6 - 4) = 40 + 2 = 42$$

$$76 - 34 = 76 - (30 + 4) = (76 - 30) - 4 = 42$$

б) Фаҳмонед ва ҳал кунед.

2. Ҳал кунед ва санҷед.

$58 + 31$

$89 - 65$

$85 \text{ см} - 51 \text{ см}$

$7 \text{ дм } 9 \text{ см} - 4 \text{ дм } 8 \text{ см}$

$41 + 36$

$32 + 42$

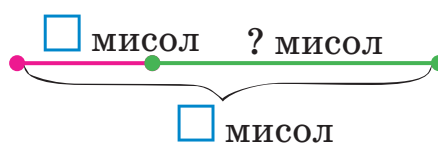
$74 \text{ см} + 15 \text{ см}$

$9 \text{ дм } 8 \text{ см} - 2 \text{ дм } 7 \text{ см}$

3. Барои масъалаҳо нақша интихоб кунед ва ҳал намоед.

а) Равшан 12 мисолро ҳал кард. Боз 20 мисоли дигарро бояд ҳал кунад. Равшан ҳамагӣ чанд мисолро бояд ҳал кард?

б) Асал ҳамагӣ 36 мисолро бояд ҳал кунад. $\bar{У}$ 20 мисолро ҳал намуд. Асал боз чанд мисолро бояд ҳал кард?

4. Ифодаҳо нависед. Масъалаҳоро ҳал кунед.

а) Рӯзи аввал Равшан 20 мисолро ҳал кард. Рӯзи дуюм ҳам ҳамон қадар мисол ҳал кард. Дар муддати ду рӯз Равшан чанд мисолро ҳал намудааст?

б) Асал 40 калима навишт. Модари $\bar{У}$ санҷида баромад ва аз 10 калима хато ёфт. Асал чанд калимаро беҳато навиштааст?

в) Модари Равшан барои санҷидани 3 мисол ёрӣ дод. Пас аз он ба санҷиш 5 бор зиёд мисолҳо кӯмак расонд. Модари Равшан ба санҷидани чанд мисол ёрӣ додааст?

г) Асал мустақилона 3-то ва пас аз он боз 8-то мисолро ҳал намуд. $\bar{У}$ ҳамагӣ чанд мисолро мустақилона ҳал кардааст?

5. Мисолҳоро ҳал кунед.

$64 + 5$

$88 - 4$

$52 + 10$

$86 - 3$

$75 - 4$

$73 + 4$

$39 - 20$

$50 + 26$

$84 + 3$

$87 - 5$

$98 - 50$

$20 + 24$

$3 + 52$

$2 + 47$

$75 - 2$

$10 + 15$

6. Ҳал кунед.

13	14	5	6
$7 + \square$	$8 + \square$	$12 - \square$	$14 - \square$
$\square + 8$	$\square + 7$	$\square - 6$	$\square - 6$
$6 + \square$	$6 + \square$	$\square - 8$	$13 - \square$
$\square + 5$	$9 + \square$	$14 - \square$	$\square - 9$

Истироҳат бо оила

Ман аз даҳиҳо гузашта чамъ ва тарҳ кардани ададҳои дурақамаро меомӯзам.

1. Барои чамъ ва тарҳ ифодаҳои тартиб диҳед. Ҳисоб кунед.

23   31
54

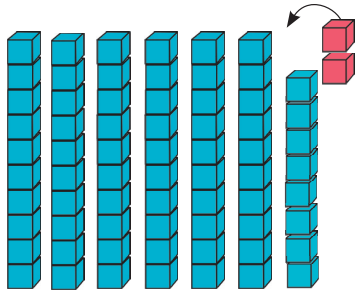
45   23
68

12   56
68

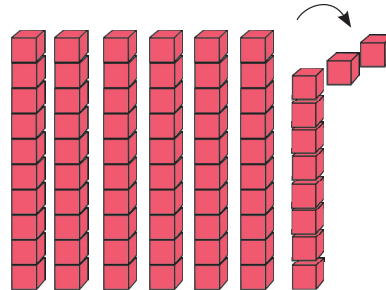

2. Дар сурат ва ададҳои дар тарафи ростии он додасуда назар андозед.

а) Роҳи ҳал кардани мисолҳоро фаҳмонед.

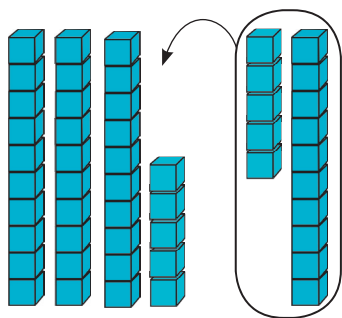

$$\begin{array}{r} 68 + 2 = 60 + (8 + 2) = 70 \\ \swarrow \searrow \\ 60 \quad 8 \end{array}$$

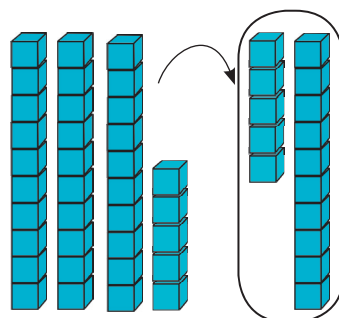

$$\begin{array}{r} 70 - 2 = 60 + (10 - 2) = 68 \\ \swarrow \searrow \\ 60 \quad 10 \end{array}$$

б) Ҳал кардани мисолро фаҳмонед.

$$35 + 15 = (35 + 10) + 5 = 50$$

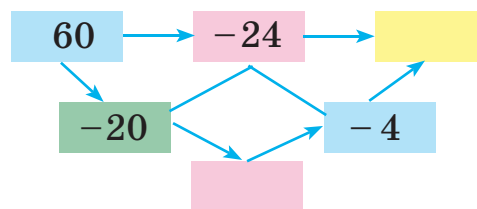
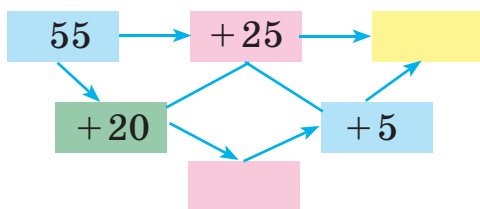

$$50 - 15 = (50 - 10) - 5 = 35$$

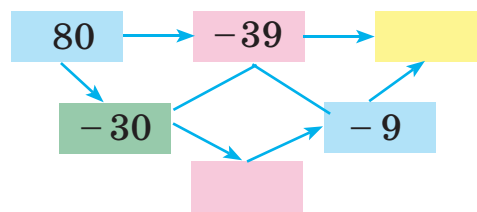
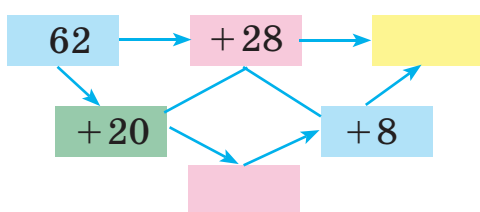

3. Роҳи ҳал кардани мисолҳоро фаҳмонед.

а)

б)

4. Баробариро пурра кунед.

$100 - 7 = \square$

$93 + 7 = \square$

$48 + \square = 50$

$90 - \square = 83$

$100 - 5 = \square$

$95 + 5 = \square$

$88 + \square = 90$

$50 - \square = 42$

5. Хонед ва ҳисоб кунед.

Тарҳшаванда	$80 + 20$	$100 - 10$	60	50	$70 + 30$
Тарҳкунанда	12	52	$41 + 8$	$24 + 20$	45
Ҳосили тарҳ					

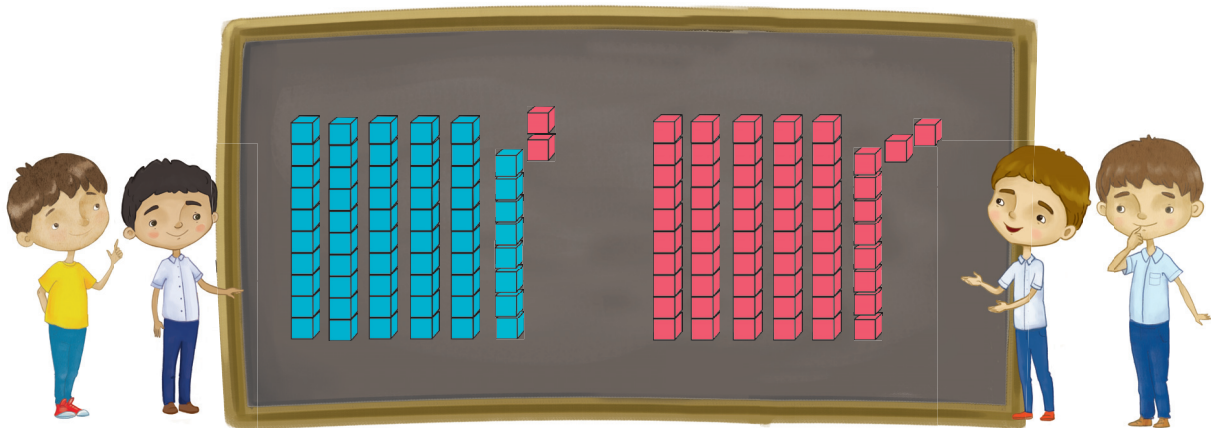
Ҷуфт шуда кор мекунем

Ман аз даҳиҷо гузашта чамъ ва тарҳ кардани адаҳои дурақамаро меомӯзам.

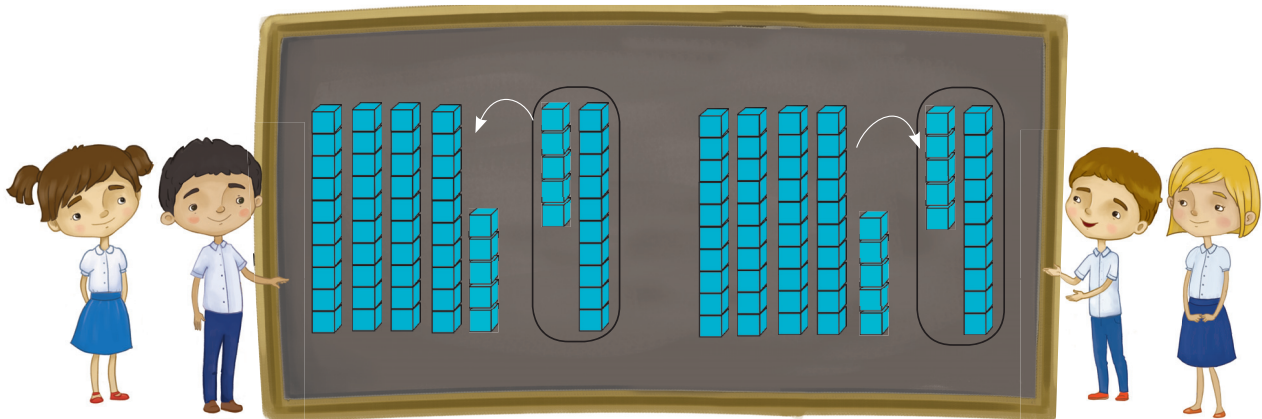

1. Ба сурат ва мисолҳои зерин назар андозед. Роҳи ҳал кардани мисолҳоро фаҳмонед.

$$58 + 2 = 50 + (8 + 2) = 60$$

$$60 - 2 = 50 + (10 - 2) = 58$$

$$45 + 15 = (45 + 10) + 5 = 60$$

$$60 - 15 = (60 - 10) - 5 = 45$$

2. Фаҳмонед ва ҳал кунед.

$$\begin{array}{r} 37 + 3 \\ \wedge \\ 30 \quad 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 40 - 3 \\ \wedge \\ 30 \quad 10 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 54 + 6 \\ \wedge \\ 50 \quad 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 60 - 6 \\ \wedge \\ 50 \quad 10 \end{array}$$

б) Фаҳмонед ва ҳал кунед. Санҷиш гузаронед.

$$\begin{array}{r} 73 + 17 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 37 + 23 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 35 \text{ см} + 55 \text{ см} \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 24 \text{ см} + 36 \text{ см} \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 80 - 17 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 60 - 23 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 80 \text{ см} - 45 \text{ см} \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 90 \text{ см} - 48 \text{ см} \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 70 - 13 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 90 - 14 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 90 \text{ см} - 36 \text{ см} \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 50 \text{ см} - 23 \text{ см} \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 + 26 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 28 + 12 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 36 \text{ см} + 44 \text{ см} \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 13 \text{ см} + 77 \text{ см} \\ \wedge \end{array}$$

3. Мисолҳои бо ду амал иҷрошаванда тартиб диҳед.

Духтарон – 7 нафар.

Писарон – ?, 3-то зиёд

4. Аз рӯи нақша мисолҳо созед ва ҳал кунед.

5. Дӯстони Гулсанам дар ҳамин бино зиндагонӣ мекунанд. Ҷойи зист, даромадгоҳ ва ошӯнаи бачаҳоро номбар кунед.

(□; □)

(□; □)

(□; □)

(□; □)

(□; □)

4			
3			
2			
1			
	1	2	3

Ман дар гурӯҳ кор мекунам

Ман аз даҳиҳо гузашта чамъ ва тарҳ кардани адаҳои дурақамаро меомӯзам.

1. Муайян намоед, ки кадом гурӯҳ супоришро аввалин шуда иҷро кардааст. Натиҷаи ҳамаи мисолҳоро чамъ кунед. Ҳамаи гурӯҳ ҷавоби бисёр дошта бошад, ҳамаи гурӯҳ дар иҷрои супориш пешқадам ба ҳисоб меравад.

Гурӯҳи 1

$$12 + 18 = 30$$

$$23 + 27 = 50$$

$$100 - 85 = 15$$

$$90 - 88 = 2$$

Гурӯҳи 2

$$100 - 84 = 16$$

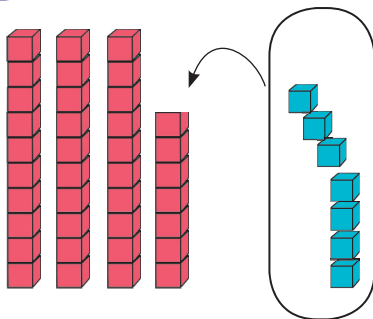
$$80 - 76 = 4$$

$$11 + 19 = 30$$

$$22 + 28 = 50$$

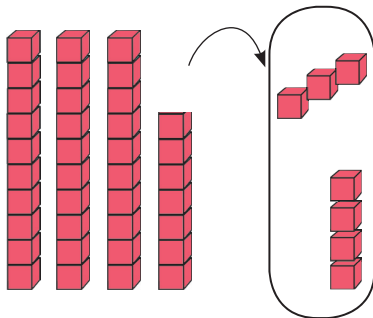

2. Шумо аллақай ададҳои дурақамаро аз даҳиҳо гузашта чамъ ва тарҳ карданро медонед. Ба роҳҳои ҳал кардани мисолҳо назар андозед. Модели дилхоҳ ададро фаҳмонед.

$$1) \quad 37 + 7 = (37 + 3) + 4 = 40 + 4 = 44$$

$$2) \quad 37 + 7 = 30 + (7 + 7) = 30 + 14 = 44$$

$$1) \quad 44 - 7 = (44 - 4) - 3 = 40 - 3 = 37$$

$$2) \quad 44 - 7 = 30 + (14 - 7) = 30 + 7 = 37$$

3. Тарзи ҳал кардани мисолҳоро фаҳмонед.

$$\begin{array}{cccc} 85 - 8 & 56 + 9 & 34 + 9 & 28 + 8 \\ \wedge & \wedge & \wedge & \wedge \\ 35 \text{ см} - 8 \text{ см} & 9 \text{ дм} + 5 \text{ дм} & & 56 \text{ см} + 8 \text{ см} \\ \wedge & \wedge & & \wedge \end{array}$$

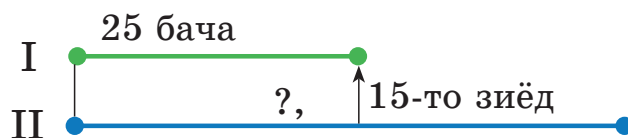

4. Ба дӯсти худ тарзи ҳал кардани мисолҳоро фаҳмонед.

$$\begin{array}{cccc} 78 + 10 & 94 - 10 & 45 + 20 & 62 - 20 \\ 88 + 6 & 84 - 6 & 65 + 7 & 42 - 7 \end{array}$$

5. Бачаҳо бо ду автобус ба саёҳат баромаданд. Дар автобуси якум 25 бача, дар автобуси дуюм бошад, назар ба автобуси якум 15 бача зиёд буд. Чанд бача дар автобуси дуюм ба саёҳат баромадаст?

6. Аз рӯи масъала ифодаҳо созед.

а) Аз хонандагони синфи якум 20 нафар ба боғи ҳайвонот рафтанд. Лекин аз хонандагони синфи дуюм бошад, назар ба онҳо 44 нафар зиёд рафтааст? Чанд нафар хонандаи синфи дуюм ба боғи ҳайвонот рафтааст?

б) Ба боғи ҳайвонот аз синфи якум 30 нафар талаба рафтанд. Аз синфи дуюм бошад, назар ба онҳо 35 талаба зиёд рафтааст. Ба боғи ҳайвонот ҳамагӣ чанд талаба рафтааст?

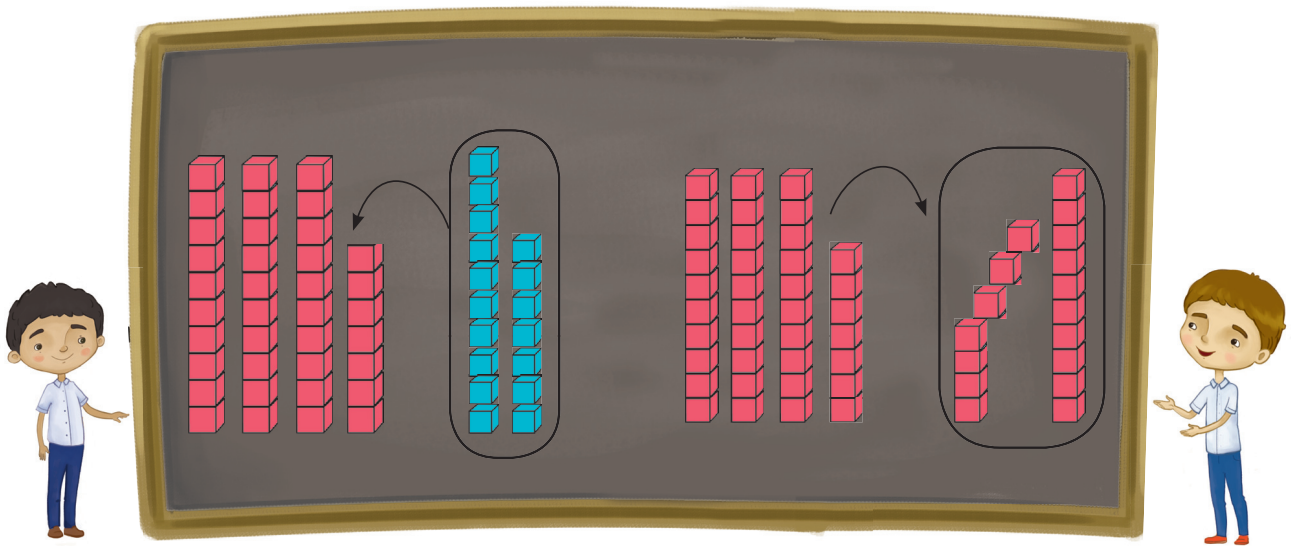
Якҷоя кор мекунем

Ман аз даҳиҳо гузашта чамъ ва тарҳ кардани адаҳои дурақамаро меомӯзам.

1. Бинед, ки бачаҳо чӣ хел фаҳмиш доранд. Фаҳмиши худро баён кунед.

$$37 + 17$$

- 1) $37 + 10 + 7 = 47 + 7 = 54$
- 2) $30 + 10 + 7 + 7 = 40 + 14 = 54$
- 3) $37 + 7 + 10 = 44 + 10 = 54$

$$54 - 17$$

- 1) $54 - 10 - 7 = 44 - 7 = 37$
 $\begin{array}{c} 4 \quad 3 \end{array}$
- 2) $54 - 7 - 10 = 47 - 10 = 37$
 $\begin{array}{c} 4 \quad 3 \end{array}$

2. Мисолҳоро ҳал кунед.

$$56 + 26 = \square$$

$$91 - 22 = \square$$

$$39 \text{ см} + 33 \text{ см} = \square$$

$$47 + 26 = \square$$

$$74 - 48 = \square$$

$$97 \text{ см} - 18 \text{ см} = \square$$

$$38 + 29 = \square$$

$$67 - 59 = \square$$

$$28 \text{ см} + 47 \text{ см} = \square$$

$$56 - 38 = \square$$

$$45 + 47 = \square$$

$$92 \text{ см} - 48 \text{ см} = \square$$

3. Масъаларо ҳал кунед. Ба дӯсти худ санҷонед.

а) Дар дарси меҳнати бадеӣ хонандагони синфи 2 “А” барои боғча 26-то тӯҳфа тайёр карданд. Хонандагони синфи 2 “Б” бошад, аз онҳо 4-то зиёдтар тӯҳфа тайёр карданд. Хонандагони синфҳои дуюм ҳамагӣ чанд тӯҳфа тайёр кардаанд?

б) Дар як банд 36 дона қоғази рангаш сурх ва 26 сабз ҳаст. Қоғазҳои рангаш сабз аз қоғазҳои сурх чӣ қадар кам аст?

4. Пас аз ҳалли мисолҳои зерин дафтари худро бо дафтари дӯстатон иваз карда санҷед. Хаторо ёфта, ҷавоби дурустро фаҳмонед.

$$\begin{array}{r} 56 + 16 \\ \wedge \\ 75 + 16 \\ \wedge \end{array}$$

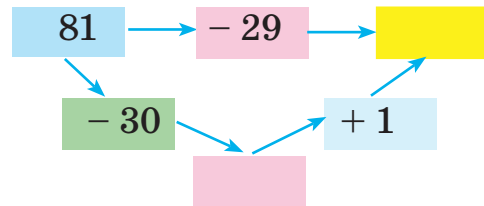
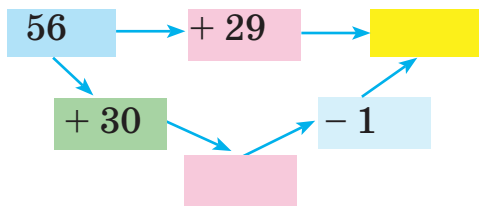
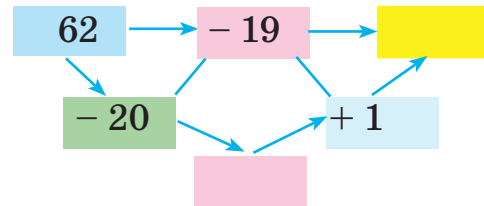
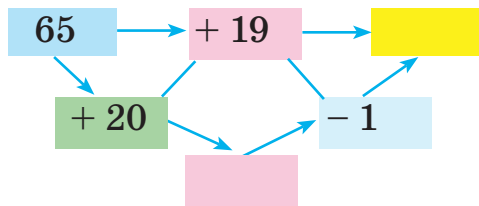
$$\begin{array}{r} 54 - 28 \\ \wedge \\ 92 - 28 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 87 + 13 \\ \wedge \\ 34 + 16 \\ \wedge \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 63 \text{ см} - 38 \text{ см} \\ \wedge \\ 83 \text{ см} - 37 \text{ см} \\ \wedge \end{array}$$

5. Тарзи ҳал кардани мисолҳоро фаҳмонед.

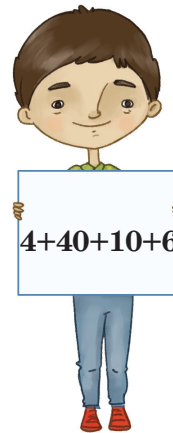
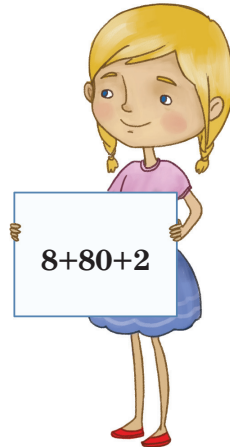
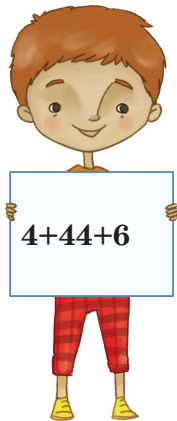
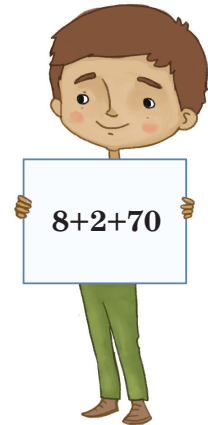
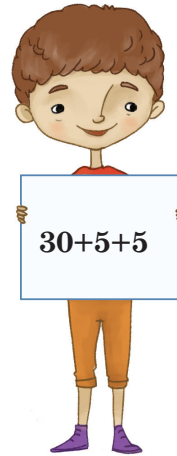
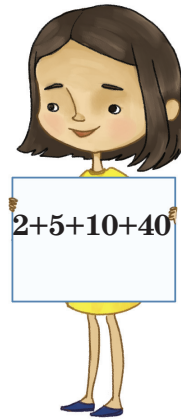
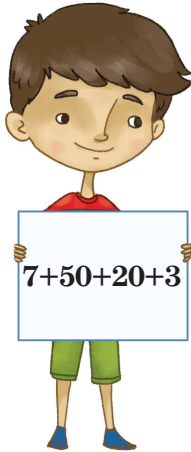
Ҳамсинфони азизи ман

Ман аз даҳиҳо гузашта чамъ ва тарҳ кардани ададҳои дурақамаро меомӯзам.

1. Ҷавоби мисолҳои зеринро ёбед.

40

80

25

57

90

60

80

54

2. Баробариро ҳал кунед.

$$23 + y = 88$$

$$45 + x = 95$$

$$25 + x = 48$$

$$y - 30 = 56$$

$$67 - y = 45$$

$$59 - y = 11$$

3. Масъаларо дар якҷоягӣ бо дӯстони худ ҳал кунед.

а) Модаркалони Аҳрор 6-то кулчаи мағздор ва 10-то кулчаи мавиздор пухт. Набераҳои ӯ 7-то кулчаро хӯрданд. Чандто кулча боқӣ мондааст?

б) Аз рӯи сурат ва нақша мисолҳои бо ду амал иҷрошаванда созад ва ҳал кунед.

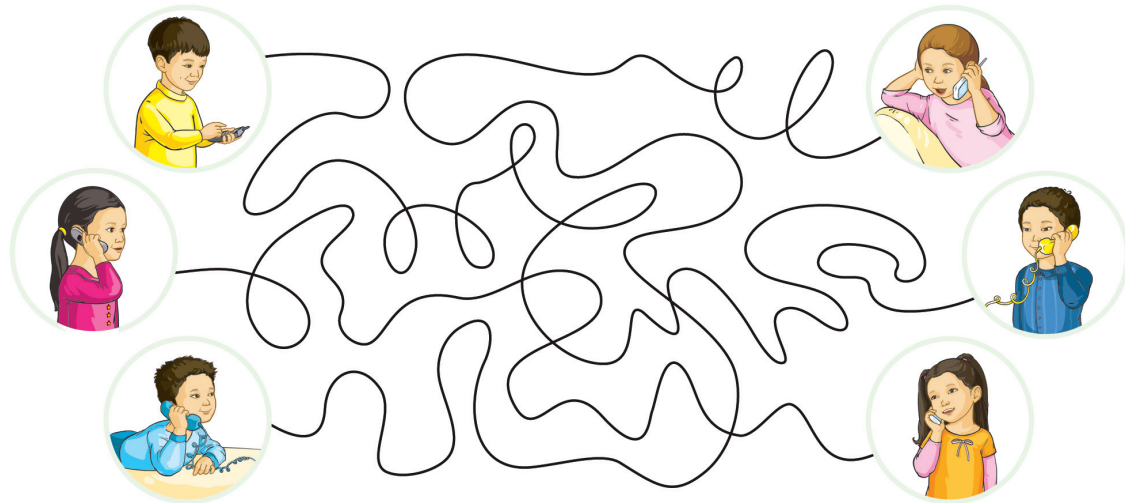
4. Ҳал кунед.

Чамъшаванда	$24 + 10$	$37 - 20$	$52 - 7$	$44 + 5$	45	
Чамъшаванда	23	32	43	30	$25 - 20$	$13 - 10$
Ҳосили чамъ						
Тарҳшаванда	37	34	33	55	58	57
Тарҳкунанда	$7 + 13$	$4 + 26$	$43 - 30$	$5 + 7$	$8 + 12$	$7 + 7$
Ҳосили тарҳ						

5. Порчаҳоро чен кунед. Аз додашуда 3 см кӯтоҳтар порчаҳо кашед.

M N O P

6. Ба рахҳо қалам нарасонед. Муайян кунед, ки кӣ бо кӣ гап мезанад.

То адади 100 шумурдан

Дӯстони мактабии ман

Ман ададҳои то 100 бударо такрор мекунам.

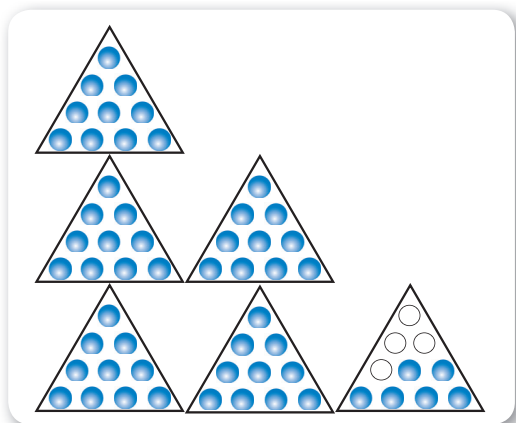
1. Аз ҷадвал 3 рақамро ҷудо кунед. Онҳоро бо фишкаҳо пинҳон кунед. Модели ин ададҳоро тартиб диҳед. Ба дӯсти худ номбар кардани рақамро пешниҳод кунед.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

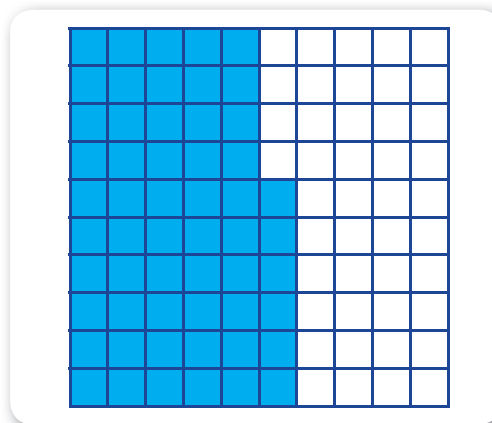

2. Модели ададҳоро дида бароед. Бо ёрии дилхоҳ модел ҷамъ ва тарҳи ададҳои дурақамаро нишон диҳед. Тарҳ ва ҷамъро чӣ тарз санҷидан мумкин?

$$56 + 2$$

$$56 + 20$$

$$56 - 2$$

$$56 - 20$$

9	
8	9
7	8
6	7
5	6
4	5
3	4
2	3
1	2
	1

3. Ба ҳисоб назар андозед. Ҳар як мисолро санҷед.

Чамъ кардани ададҳои то 100

1		$23 + 5 = 28$
		$26 + 4 = 30$
2		$26 + 7 = 30 + 3 = 33$ 4 3
3		$26 + 17 = 30 + 13 = 43$ 4 13
4		$26 - 2 = 24$
		$25 - 13 = 12$
5		$30 - 4 = 20 + 6 = 26$ 20 10
		$40 - 14 = 30 - 4 = 26$ 10 4
6		$12 - 7 = 10 - 5 = 5$ 2 5
7		$35 - 17 = 30 - 12 = 20 - 2 = 18$ 5 12 10 2

4. Ифодаҳо созед ва ҳал кунед.

- Ба ҳосили чамъи ададҳои 2 ва 68-ро чамъ кунед.
- Ба адади 10 ҳосили тарҳи ададҳои 12 ва 6-ро чамъ кунед.
- Аз ҳосили тарҳи 60 ва 10 адади 30-ро тарҳ кунед.
- Ба адади 8 ҳосили тарҳи 11 ва 7-ро чамъ кунед.

5. Ҳисоб кунед.

$5 + 6$	$18 - 9$	$3 + 9$	$11 - 4$	$7 + 5$
$4 + 8$	$15 - 7$	$7 + 7$	$13 - 6$	$16 - 8$
$9 + 7$	$13 - 7$	$9 + 9$	$11 - 8$	$5 + 8$

Хусусиятҳои ҷойивазкунӣ ва таносуби ҷамъ

Сумкаи ман

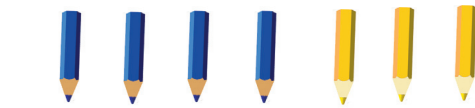
Ман таносуби ҷамъро медонам, дуруст истифода намудани хусусияти ҷамъро меомӯзам.

1. Агар тартиби ҷамъ кардани амалҳоро тағйир диҳем, натиҷа ҳам тағйир меёбад ё не? Бо дӯстони худ ҳисоб кунед. Аз рӯи расмҳои додашуда барои ҷамъ ва тарҳ кардан 2-тоғӣ ифодаҳо созед.

а)

б)

Ҳамагӣ чанд қалам ҳаст? Ифодаҳо созед.

$$3 + 2 + 1$$

$$\square + \square + \square$$

Расмро истифода намуда ифодаҳо созед ва ҳал кунед. Хулоса бароред.

1) $\square + (\square + \square)$

2) $\square + (\square + \square)$

3) $\square + (\square + \square)$

«Барои ба адад ҷамъ кардани ҳосили ҷамъ ба он аввал ҷамъшавандаи якумро ҷамъ карда, пас аз он ҷамъшавандаи дуюмро ҷамъ мекунам».

«Барои ба ҳосили ҷамъ ҷамъ кардани адад ба ҷамъшавандаи якум ҳосили ҷамъи ҷамъшавандаҳои дуюм ва сеюмро ҷамъ кардан мумкин».

2. Ҳисоб кунед.

$$8 + 6 + 2$$

$$5 + 9 + 5$$

$$7 + 5 + 3$$

$$10 + 2 + 8$$

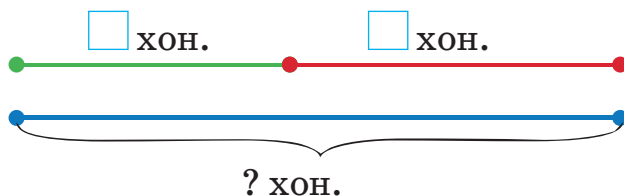
$$8 + 2 + 9$$

$$6 + 10 + 4$$

3. Масъаларо ҳал кунед.

Дар мусобиқа аз синфи якум 5 нафар хонанда ва аз синфи дуюм 7 нафар хонанда иштирок карданд. Аз синфҳои якум ва дуюм чӣ қадар хонанда иштирок карда бошанд, ҳамон қадар хонанда аз синфи сеюм иштирок карданд. Дар мусобиқа чанд нафар хонандаи синфи сеюм иштирок намуд?

4. Аз рӯи нақша масъалаҳо созед. Баръакси масъалаҳоро созед ва ҳал кунед.

а)

	-		}	?
	-			

	-	?	}	
	-			

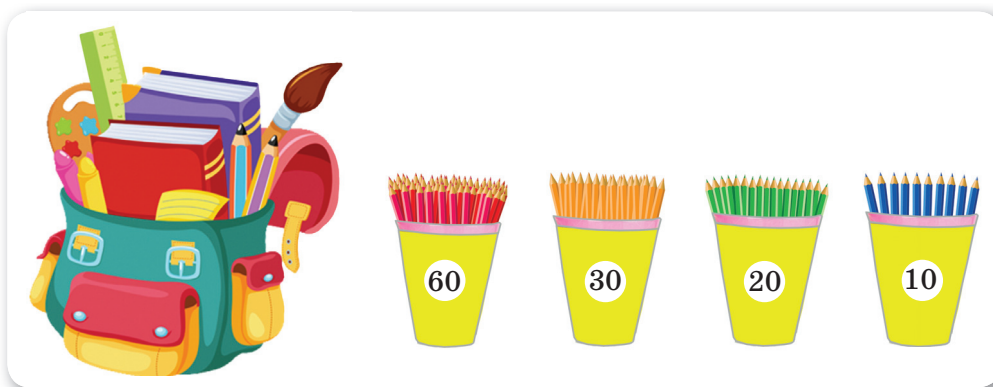
	-		}	
	-	?		

б)

	-		
	-	?,	зиёд

	-		
	-	?,	кам

	-		}	?	зиёд
	-				

Роҳ ба мактаби ман

Ман ҳисобҳоро бо ду амал иҷро карда метавонам.

1. Масъаларо хонед. Барои шумурдани бачаҳо ба ронанда ёрӣ расонед.

Ин
масъалаи
таркибӣ

Дар автобус 5 духтарбача ва 5 писарбача буданд. 6 нафари онҳо дар истгоҳ фурумаданд. Дар автобус чанд бача мондааст?

$$1) 5 + 5 = 10 \text{ (бача)}$$

$$2) 10 - 6 = 4 \text{ (бача)}$$

$$\text{Ифода: } (5 + 5) - 6 = 4 \text{ (бача)}$$

Ҷавоб: 4 бача монд.

Оё ба саволи масъала якбора ҷавоб додан мумкин аст?
Аввал чиро бояд донист?
Пас аз он чӣ?
Шумо чанд амал иҷро кардед?
Ҳар як амал чиро ифода мекунад?
Фаҳмонед.

Масъалаи оддӣ бо як амал иҷро мешавад. Масъалаи таркибӣ бошад, бо воситаи ду ё якчанд амал иҷро мешавад.

2. а) Масъаларо ҳал кунед.

Дар автобус 5 духтарча ва 5 писарча буданд. Боз 10 бача дар истгоҳи дигар савор шуданд. Ҳамагӣ дар автобус чанд бача ҳаст?

б) Дар автобус 30 бача нишастааст. Дар истгоҳ 10 бача фурумад ва 5 бачаи дигар даромаданд. Гӯед, ки кадом ифода ҳалли масъаларо нишон додааст?

$$(30 - 10) - 5$$

$$(30 + 10) - 5$$

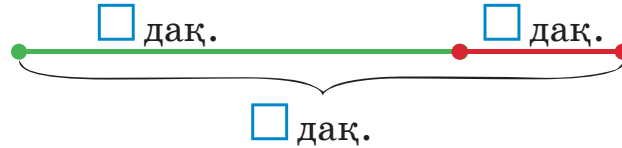
$$(30 + 10) + 5$$

$$(30 - 10) + 5$$

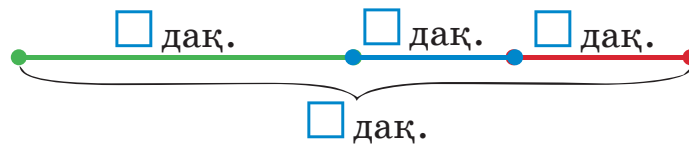

3. Нақшаи дар поён додашударо бо маълумоте, ки дар масъала дода мешавад, пур карда ҳал кунед.

а) Назарбек аз хона баромада то ба мактаб рафтани 30 дақиқа роҳ гашт. Аммо дар бозгашт то ба хона 20 дақиқа роҳ рафт. Аниқ кунед, ки Назарбек барои роҳравӣ чӣ қадар вақт сарф намуд?

б) Назарбек аз хона баромада то ба мактаб рафтани 30 дақиқа роҳ гашт. Аммо дар бозгашт то ба хона 20 дақиқа роҳ рафт. Инчунин бо ҳамсояш 10 дақиқа ҳамсӯҳбат шуд. Аниқ кунед, ки Назарбек барои роҳравӣ ва бо ҳамсояш ҳамсӯҳбат шудан ҳамагӣ чӣ қадар вақт сарф намуд?

4. Ҳисоб кунед.

$$12 - (9 + 1)$$

$$7 + (11 - 1)$$

$$(4 + 16) - 10$$

$$(18 - 8) + 10$$

$$100 - (50 + 20)$$

$$60 + (10 - 5)$$

$$(90 + 10) - 60$$

$$90 - (10 + 60)$$

$$(80 - 30) + 6$$

$$94 - (70 + 20)$$

$$(76 - 6) + 8$$

$$(54 - 4) + 40$$

5. Қонунияти ҷойгиршавии ададҳоро ёбед.

11

22

33

44

55

12

21

13

31

14

41

15

51

6. Ҳисоб кунед.

$$6 + 4 + 5$$

$$6 + 4 - 5$$

$$8 + 2 - 9$$

$$7 + 3 - 8$$

$$7 + 3 + 8$$

$$13 - 3 - 6$$

$$18 - 8 - 2$$

$$19 - 9 - 3$$

$$14 - 4 + 9$$

$$14 - 4 - 5$$

$$18 - 8 + 6$$

$$5 + 5 + 2$$

Масъалаҳои бо 1 ва 2 амал иҷрошаванда

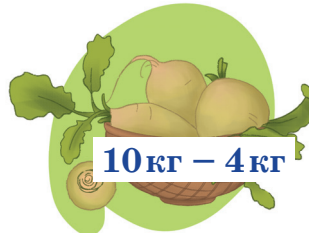
Ман дар дамгирӣ бо чӣ машғул шудам?

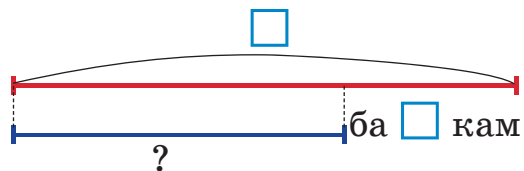
Ман мисолро бо 1,2 амал моделониданро ёд мегирам.

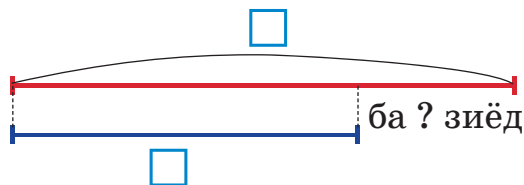
1. Ба сурат нигаред. Бачаҳо дар деҳа чӣ тарз истироҳат карданд? Массай сабадҳоро муқоиса кунед.

2. а) Нақшаи масъаларо пур карда ҳал намоед.
Бачаҳо 8 сабад себ ва аз он 3 сабад кам нок чиданд. Бачаҳо чанд сабад нок ҷамъ карданд?

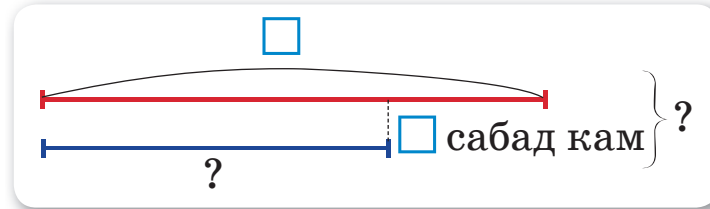

б) Аз рӯи нақша баръакси масъаларо созед ва ҳал кунед.

3. Бачаҳо 8 сабад себ ва аз он 3 сабад кам нок чамъ карданд. Бачаҳо ҳамагӣ чанд сабад мева чамъ карданд?

4. Мушоҳида кунед. Фаҳмонед, ки чамъшавандаҳои дар қатори кабуд ҷойгиршударо чӣ тарз ёфтан мумкин аст.

$12 + 2$
$2 + 12$

$16 + 2$
$2 + 16$

$80 + 20$
$20 + 80$

$60 + 10$
$10 + 60$

$13 + 3$
$3 + 13$

$90 + 10$
$10 + 90$

5. Дар зарф қисмҳои рангаш кабуд ва сурх бисёр аст. Ҷасур ба дохили зарф нигоҳ карда, ду қисмро гирифт. Ранги онҳо чӣ гуна бошад? Ҷасур нигоҳ накарда бо се қисмро гирифт. Ранги онҳо чӣ гуна бошад?

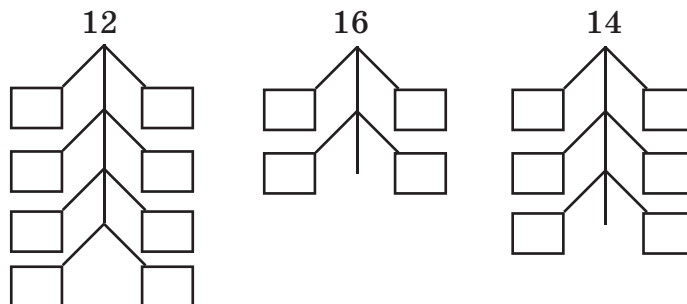

Иҷрошавии мақсадро санчед:

- Ман хосиятҳои ҷамъро барои дуруст ҳисоб кардан истифода менамоям.
- Ман модели мисолҳои бо 1–2 амал иҷрошавандаро сохта метавонам.
- Ман аз дақиқо гузашта даҳонӣ ҷамъ кардани ададҳои якҷамамаро медонам.
- Ман аз дақиқо гузашта даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардани ададҳои якҷамамаро медонам, аз ду адади якҷамама ададҳои 11 ва 18-ро сохта метавонам.
- Ман аз дақиқо гузашта сохтан ва истифода намудани ҷадвали ҷамъро медонам.
- Ман аз дақиқо нагузашта даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардани ададҳои дуҷамамаро медонам.
- Ман аз дақиқо гузашта даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардани ададҳои дуҷамамаро медонам.

ДОНИСТАН

Аз ададҳои якҷамама тартиб диҳед:

ФАҲМИДАН

Ҳисобро фаҳмонед.

$9 + 4$

$14 - 7$

$45 + 15$

$100 - 35$

$48 + 9$

$36 + 18$

КОР
ФАРМУДАН

Ҳисоб кунед. Санҷед:

$9 + 4$

$14 - 7$

$45 + 15$

$100 - 35$

$48 + 9$

$36 + 18$

ТАҲЛИЛ
КАРДАН

Нақшаи масъаларо тартиб диҳед ва ҳал кунед.

Дар синф 15 духтар ҳаст. Писарон аз онҳо 6 маротиба зиёданд. Ҳамагӣ дар синф чанд писарон ҳастанд?

ҶАМЪБАСТ
КАРДАН

Мисолҳоро дар зери ду сутун нависед.
Ҳал кунед:

$21 + 16$

$6 + 9$

$5 + 9$

$7 + 9$

$23 + 32$

$52 + 14$

БАҲО
ДОДАН

Ҳисобро санҷед:

$24 + 16 = 33$

$16 + 9 = 25$

$15 + 19 = 35$

$7 + 91 = 98$

$23 + 32 = 56$

$52 + 14 = 66$

ҚИСМИ 1С. БУЗУРГӢ ВА ВОҲИДҲОИ ОН

Шакли асбобҳои ченкунӣ

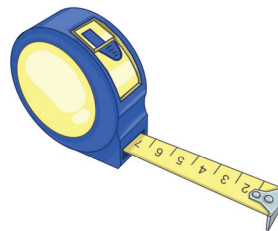
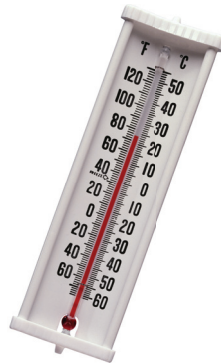
Корҳои дар якҷоягӣ бо дӯстон иҷрошуда

Ман бо шаклҳои гуногуни асбобҳои ченкунӣ чен карданро меомӯзам.

1. Аз картон ҷадвал созад. Чӣ қор кардани ҳастед, фаҳмонед. Ба суратҳо нигаред. Ҳар як қисми асбобҳои зерин чиро ифода мекунанд, фаҳмонед.

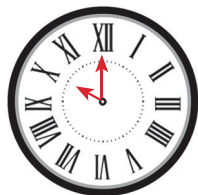
2. Бо воситаи ҷадвал дарозии хатҳоро чен кунед.

3. Ба соатҳо нигаред.

Ба шумо чӣ будани соат маълум аст. Барои чӣ даркор будани соатро фаҳмонед? Соат чӣ гуна ишораҳо дорад? Онҳо чӣ ном доранд? Онҳо аз якдигар чӣ фарқ доранд?

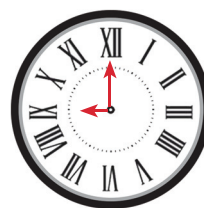
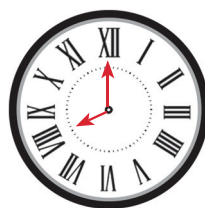
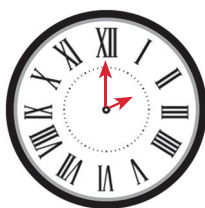
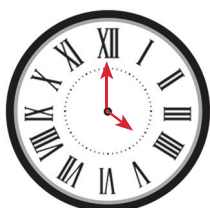
Соат кадом вақтро нишон медиҳад? Чанд дақиқа гузашт?

1 соат (с) = 60 дақиқа (дақ)

Соат кадом вақтро нишон дода истодааст?

4. Ба тарозу назар андозед. Баркашед. Тарозу чиро нишон дод? Чаро?

5. Асал ва Малик чӣ қадар вазн дошта бошанд, Хадича ва Миршакар ҳам ҳамон қадар вазн доранд. Вазни Миршакар чӣ қадар аст? Кӣ аз ҳама вазнинтар будааст?

Асал
34 кг

Малик
43 кг

Миршакар
? кг

Хадича
36 кг

Ман калон шуда истодаам

Ман бузургиҳои ченкунӣ ва воҳидҳои дарозиро меомӯзам.

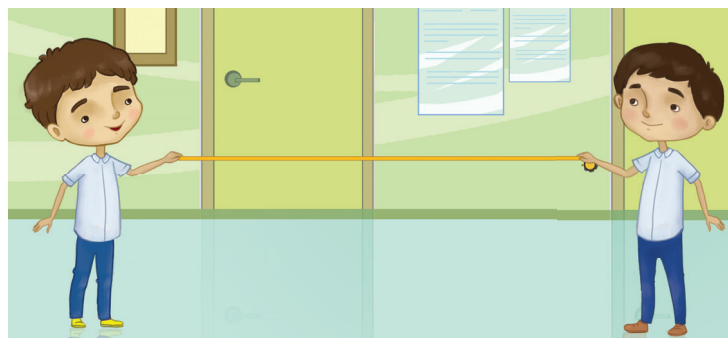
1. Ба қад нигоҳ карда саф кашед. Фаҳмонед, ки чаро ин хел саф кашидед? Ба асбоби ченкунии метр назар андозед. Чаро ин тавр ном дорад?

1 м = 10 дм
1 дм = 10 см
1 м = 100 см

Дарозӣ ва бари синфхона ва даҳлезро бо метр чен кунед.

2. Ҳисоб кунед.

а)

$$\begin{array}{l} 3 \text{ даҳӣ} + 7 \text{ даҳӣ} = \square \text{ даҳӣ} = \square \text{ садӣ} \\ 3 \text{ дм} + 7 \text{ дм} = \square \text{ дм} = \square \text{ м} \\ 30 + 70 = \square \end{array} \quad \begin{array}{l} 5 \text{ даҳӣ} + 5 \text{ даҳӣ} = \square \text{ даҳӣ} = \square \text{ садӣ} \\ 5 \text{ дм} + 5 \text{ дм} = \square \text{ дм} = \square \text{ м} \\ 50 + 50 = \square \end{array}$$

б)

$$\begin{array}{l} 2 \text{ даҳӣ} + 8 \text{ даҳӣ} = \square \text{ даҳӣ} = \square \text{ садӣ} \\ 2 \text{ дм} + 8 \text{ дм} = \square \text{ дм} = \square \text{ см} \\ 20 + 80 = \square \end{array} \quad \begin{array}{l} 4 \text{ даҳӣ} + 6 \text{ даҳӣ} = \square \text{ даҳӣ} = \square \text{ садӣ} \\ 6 \text{ дм} + 4 \text{ дм} = \square \text{ дм} = \square \text{ м} \\ 60 + 40 = \square \end{array}$$

3. Масъаларо ҳал кунед.

а) Барои дӯхтани шими бачагона сехи дӯзандагӣ матоъ харид. Дар тӯби якум 10 м вале дар тӯби дуюм 20 метр матоъ буд. Тӯби сеюм бошад, тӯбҳои якум ва дуюм чӣ қадар матоъ дошта бошад, ҳамон қадар метр матоъ дошт. Дар тӯби сеюм чанд метр матоъ ҳаст?

б) Сехи дӯзандагӣ барои дӯхтани камзули духтарон матоъ харид. Дар тӯби якум 12 м ва дар тӯби дуюм 28 м матоъ буд. Тӯби сеюм бошад, дар тӯбҳои якум ва дуюм чӣ қадар матоъ бошад, ҳамон қадар метр матоъ дошт. Ҳамагӣ чанд метр матоъ харид шудааст.

4. Барои дуруст ҳал шудани баробари қавсро бамаврид гузоред.

$$\begin{array}{l} 10 - 7 + 3 = 0 \\ 10 - 7 + 3 = 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 12 - 8 - 4 = 0 \\ 12 - 8 + 4 = 0 \end{array}$$

5. Масъаларо ҳал кунед.

Дар дарси тарбияи ҷисмонӣ муаллим фармуд, ки ба масофаи 1 м дур аз якдигар саф кашанд. Дарозии саф 25 м шуд. Дар дарс чӣ қадар хонанда иштирок доштанд?

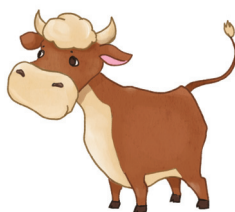
Ман чен мекунам ва бармекашам

Ман муқоиса кардани ченакҳои см, дм, м, кг, с, л ва бо онҳо иҷро намудани амалҳои меомӯзам.

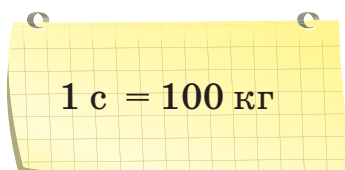
1. Ба тарозу назар андозед. Фикр кунед, ки дар кадом тарозу вазни хонанда ва ҳайвонотро баркашидан мумкин. Вазни худро донед. Шифокор, фурушанда ва одамони анбор кадом тарозуро истифода мебаранд? Шумо дар хона кадом тарозуро истифода мебаред?

2. Ба дӯкон дар халта картошка оварданд. Фурушанда барои фурухтани картошка кадом тарозухоро истифода мебарад? Чаро?

Маҳсулоти гандум, биринҷ, пахтаро бо сентнер чен мекунанд.

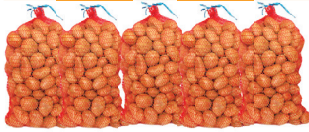
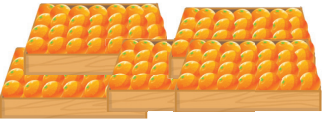

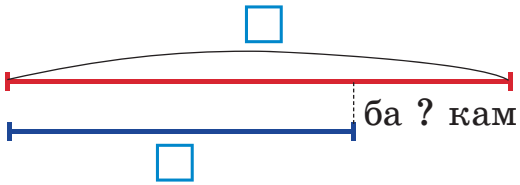
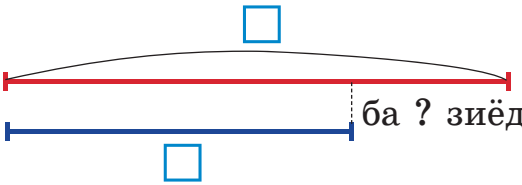
50 кг

1 с

3. Аз рӯи маълумотҳои дар нақша ва рақамҳои зерини додасу-
да масъалаҳо созад ва ҳал кунед.

	1 с		15 с
	80 кг		9 с
$\begin{array}{l} \square - \square \\ \square - \square \end{array} \begin{array}{l} \curvearrowright \\ \curvearrowright \end{array} \text{ба ?}$ 		$\begin{array}{l} \square - \square \\ \square - \square \end{array} \begin{array}{l} \curvearrowright \\ \curvearrowright \end{array} \text{ба ?}$ 	

4. Ҳисоб кунед.

$$71 \text{ с} + 3 \text{ с}$$

$$54 \text{ кг} + 4 \text{ кг}$$

$$51 \text{ с} + 6 \text{ с}$$

$$98 \text{ кг} - 3 \text{ кг}$$

$$77 \text{ с} - 3 \text{ с}$$

$$82 \text{ с} + 4 \text{ с}$$

$$91 \text{ с} + 6 \text{ с}$$

$$39 \text{ с} - 4 \text{ с}$$

$$87 \text{ кг} - 6 \text{ кг}$$

$$88 \text{ кг} - 6 \text{ кг}$$

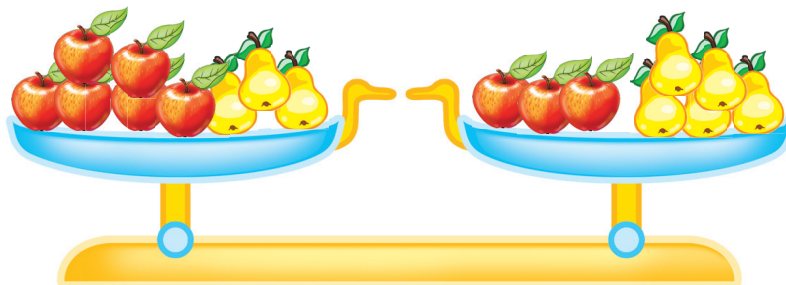
$$69 \text{ кг} - 5 \text{ кг}$$

$$78 \text{ с} - 3 \text{ с}$$

5. Масъаларо ҳал кунед. Фаҳмонед.

Дар як паллаи тарозу 6-то себ ва 3-то нок ҳаст. Дар паллаи дигари тарозу 3-то себ ва 5-то нок ҳаст. Ду тарафи тарозу баробар аст. Қадом мева сабук аст? Себ ё нок?

Иҷрои амалҳо бо бузургиҳо

Ман чен карда
ва баркашида метавонам

Ман чен кардан ва баркашиданро медонам. Ман маънои ченакҳои см, дм, м, кг, с, л-ро медонам ва бо онҳо иҷро кардани амалҳоро меомӯзам.

1. Дегча, сатил ва ё дилхоҳ зарфи дигарро гиред. Онҳоро бо зарфи 1 литра чен кунед. Ғунҷоиши ҳар як зарфро муқоиса кунед.

Ба кадом зарф бештар меғунҷад? Чаро? Баробариро нависед.

2. Ба як сентнер шудан чӣ қадар намерасад? Муқоиса кунед. Кӣ аз ҳама сабук ва вазнин аст, аниқ кунед. Масъалаҳое созед, ки бо 2 амал иҷро шавад.

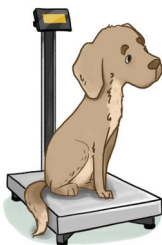
30 кг

82 кг

10 кг

35 кг

95 кг

5 кг

3. Ба сантиметр баргардонед.

1 дм 4 см

8 дм 6 см

2 дм 2 см

4 дм 8 см

40 дм

1 дм

4. Ҳисоб кунед.

1 дм 2 см – 8 см

14 см + 6 см

1 дм 4 см – 9 см

1 м – 7 дм

1 дм + 8 см

1 м – 40 см

2 дм – 10 см

1 м – 9 дм

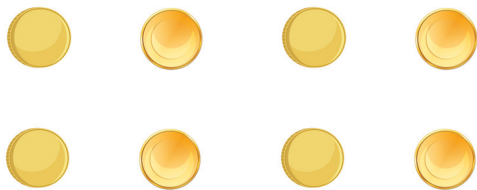
1 дм + 7 см

Пеш аз бо воҳиди бузургҳои гуногуни ифодашуда кор кардан аввал онҳоро баробар кардан лозим, пас аз он амал иҷро карда мешавад.

5. 8-то танга ҳаст. Яке аз онҳо қалбакӣ буда, аз тангаҳои ҳақиқӣ сабуктар аст. Бо се бор чен кардан тангаи сабукро муайян кунед.

6. Қонунияти ҷойгиршавии ададҳоро аниқ кунед.

Худро санчед!

Иҷро шудани мақсадро санчед:

- Ман ҷадвалҳои гуногуни асбобҳои ченкуниро фарқ карда метавонам ва ченакҳои мувофиқро муайян мекунам.
- Ман бо истифодаи воҳидҳои метр ва сентнер чен карда метавонам.
- Ман ченакҳои см, дм, м, кг, с, л-ро муқоиса мекунам. Бо онҳо амал иҷро мекунам.
- Ман воҳидҳои дарозӣ (см, дм, м), масса (кг, с)-ро дуруст баргардонида метавонам.

ДОНИСТАН

$$1 \text{ м} = \square \text{ см}$$

$$1 \text{ дм } 5 \text{ см} = \square \text{ см}$$

$$1 \text{ с} = \square \text{ кг}$$

ФАҲМИДАН

Ҷумлаҳоро давом диҳед:

Дарозии даҳлез 5 _____ .

Дарозии қалам 8 _____ .

Вазни Руслан 36 _____ .

Вазни ду халта картошка 100 _____ .

КОР
ФАРМУДАН

Асбобҳо чиро нишон медиҳад?

ТАҲЛИЛ
КАРДАН

Масъаларо ҳал кунед.
Дар анбор 11 с картошка буд.
65 кг оварданд.
Чанд кг картошка монд?

ҶАМЪБАСТ
КАРДАН

$1 \text{ дм } 6 \text{ см} - 9 \text{ см}$
 $71 \text{ с} + 3 \text{ с}$
 $1 \text{ м} - 60 \text{ см}$
 $98 \text{ кг} - 3 \text{ кг}$
 $2 \text{ дм} - 10 \text{ см}$
 $87 \text{ кг} - 6 \text{ кг}$
 $7 \text{ дм} + 3 \text{ дм} = \square\square \text{ дм} = \square \text{ м}$
 $25 \text{ кг} + 75 \text{ кг} = \square\square\square \text{ кг} = \square \text{ с}$

БАҲО
ДОДАН

Ҳисобро санҷед:
 $1 \text{ с} - 25 \text{ кг} = 75 \text{ с}$
 $1 \text{ м} - 2 \text{ дм} = 8 \text{ дм}$
 $7 \text{ дм} + 1 \text{ дм } 5 \text{ см} = 45 \text{ см}$

МУНДАРИҶА

Хонандаи азиз!.....	3
---------------------	---

Қисми 1А. АДАДҶОИ ДУРАҚАМА

Ададҳои аз 0 то 10. Ададҳои аз 11 то 20. Даҳиҳои пурра. Адади 100.....	4
Ададҳои аз 21 то 100	6
Таркиби ададҳои дурақама	8
Таркиби разряди ададҳои дурақама.....	10
Худро санҷед!.....	12

Қисми 1В. БО АДАДҶО ИҶРО КАРДАНИ АМАЛҶО. МАСЪАЛАҶО

Аз даҳиҳо гузашта ҷамъ кардан.....	14
Аз даҳиҳо гузашта тарҳ кардан	16
Таркиби адади 11	18
Мустаҳкамкунӣ.....	20
Таркиби адади 12	22
Мустаҳкамкунӣ	24
Таркиби адади 13	26
Таркиби адади 14	28
Мустаҳкамкунӣ.Таркиби ададҳои аз 11 то 14	30
Таркиби ададҳои 15, 16.....	32
Таркиби ададҳои 17, 18.....	34
Нақшаи ҷамъ ва тарҳи ададҳои то 20	36
Мустаҳкамкунӣ.....	38
Даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардан то 100.....	40
Даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардан то 100.....	42
Даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардан то 100.....	44
Даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардан то 100.....	46
Даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардан то 100.....	48
Даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардан то 100.....	50
Даҳонӣ ҷамъ ва тарҳ кардан то 100.....	52
То адади 100 шумурдан.....	54
Хусусиятҳои ҷойивазкунӣ ва таносуби ҷамъ	56
Масъалаҳои бо 1 ва 2 амал иҷрошаванда.....	58
Масъалаҳои бо 1 ва 2 амал иҷрошаванда.....	60
Худро санҷед!.....	62

Қисми 1С. БУЗУРГӢ ВА ВОҲИДҲОИ ОН

Шакли асбобҳои ченкунӣ	64
Метр	66
Сентнер	68
Иҷрои амалҳо бо бузургиҳо	70
Худро санҷед!.....	72

Учебное пособие

**Акпаева Асель Бакировна
Лебедева Лариса Анатольевна
Минжасарова Маржан Жангазиновна**

МАТЕМАТИКА

Қисми 1

Қитоби дарсии синфи 2 барои мактаби умумитаълимӣ

(на таджикском языке)

Методист	<i>О.С. Дзержинская</i>
Редактор	<i>А.А. Альмурсина</i>
Художник	<i>А. Алимбаева</i>
Перевод таджикского текста	<i>М. Кариев, Р. Хамитов, Р. Садирдинова</i>
Компьютерная верстка таджикского текста	<i>Г.А. Утеновой</i>

ИБ №7345

Подписано в печать 26.06.2017 г.
Формат 84×108 ¹/₁₆. Печать офсетная.
Гарнитура «SchoolBook». Бумага офсетная.
Физ. п.л. 4,75. Усл. п.л. 7,98. Усл. кр. отт. 19,0.
Тираж 500 экз. Заказ №

Республика Казахстан,
ТОО «Алматыкітап баспасы»
050012, г. Алматы, ул. Жамбыла, 111,
тел. (727) 250 29 58; факс: (727) 292 81 10.
e-mail: alkitap@intelsoft.kz
www.almatykitap.kz

Издательство «Жазушы»
050009, г. Алматы, пр. Абая, 143,
тел. (727) 394 41 55; факс: (727) 394 41 64.
e-mail: zhazushi@mail.ru

ISBN 978-601-200-583-7

9 786012 005837